

ÅRSMELDING 2023 Nansen Fredssenter

INNHOOLD

Leders beretning	3
Aktivitetstall	4
Arbeid i Norge	5
Arbeid Internasjonalt	47
Nansen Fredssenter i media	53
Teamet vårt	54
Styre og fagråd	55

Nansen Fredssenter er et kunnskapssenter og en møteplass for freds- og dialogarbeid. Kjernen i senterets kurs- og opplæringsvirksomhet er konfliktforståelse, prinsipper og praktiske ferdigheter i dialog og fredelig konfliktløsning, samt tilrettelegging av inkluderende møteplasser. Senteret ble etablert i 2010 etter sammenslåing av Norsk Fredssenter og Nansen Dialog, og er en av to virksomheter under stiftelsen Nansenskolen. Senteret holder til på Lillehammer og er samlokalisert med folkehøgskolen Nansenskolen.

Norunn Grande
Daglig leder (t.o.m. 31.08.23)

Anita Rapp-Ødegaard
Daglig leder (f.o.m. 01.09.23)

Dilemmaer i krig og fred

I 2023 har vi sett hvordan krig og konflikt utfordrer samhold og ytringsrom her i Norge. Den offentlige samtalen har blitt mer polarisert og ytringsfriheten er satt på prøve. Derfor har Nansen Fredssenter gjennom året løftet og invitert til samtaler om de mange dilemmaene og vanskelige spørsmål som oppstår i kjølvannet av krig og konflikt. Vi har lagt til rette for genuine og inkluderende møteplasser på tvers av uenighet og konfliktlinjer, i et forsøk på å utvide ytringsrommet og bidra til økt kunnskap og forståelse.

«Dilemmaer i krig og fred» var i 2023 en rød tråd i vårt arbeid. Under Nansenseminaret i juni, satte vi søkelys på dilemmaene som oppstod med Russlands angrepskrig på Ukraina. I den offentlige debatten som fulgte, var det lite rom for nyanser og tvil i spørsmålet om å bidra med våpen til et land i krig. Hvordan krigen har påvirket brobyggingsarbeidet i nord, var også et tema som engasjerte. Gjennom dagen fikk publikum verdifull innsikt i hvordan dette oppleves for dem som bor i grenseområdet. Hva blir konsekvensen av isolasjon på sikt? Det var ett av spørsmålene som kom fram og som dermed synliggjorde et aktuelt dilemma.

Vi har lagt til rette for genuine og inkluderende samtaler i klasserom, gjennom fagseminar og i åpne møter. På Arendalsuka i august så vi nærmere på hvordan krig påvirker samholdet i skoler og lokalsamfunn i Norge, og fikk blant annet høre erfaringer med inkludering av ukrainske flyktninger.

Under Dembra jubileumskonferansen på Lillehammer i september, zoomet vi inn på klasserommet og så nærmere på hvordan krig og konflikt påvirker undervisning og klassemiljø. Et sentralt spørsmål som ble berørt, er hvordan lærere kan balansere elevers behov for å bearbeide inntrykk og snakke om de mange konfliktene som nyhetsbildet preges av, selv

i klasserom med elever som er direkte og indirekte berørt. Gjennom senterets undervisningsopplegg lærer elever å dele av egne erfaringer og lytte til andres, også når det er dyp uenighet.

Etter krigsutbruddet på Gaza fikk de nevnte dilemmaene forsterket aktualitet. Nansen Fredssenter tok initiativ til et åpent møte i oktober og et fakkeltog for fred i november. Selv om Lillehammer er en liten by i et lite land med begrensede muligheter til å påvirke verdenspolitikken, opplevde hundrevis av mennesker at det har en verdi å komme sammen og kreve at menneskeverdet får større plass.

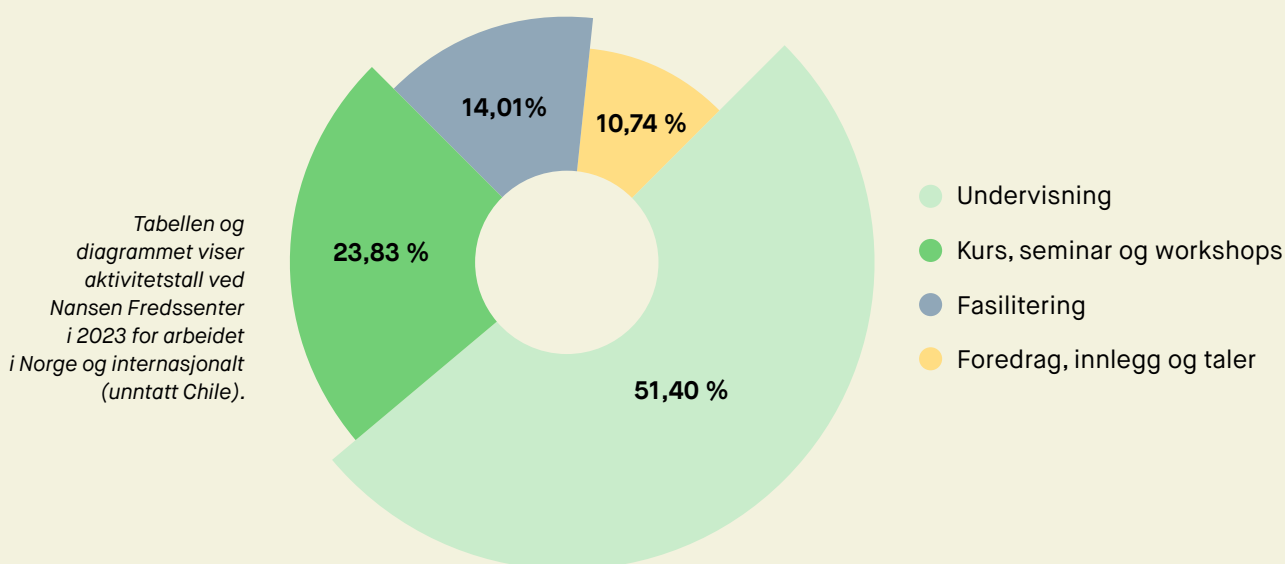
Mange peker på at verden er inne i en demokratisk motbølge, hvor flere land blir mindre demokratiske. Etter Russlands angrepskrig i Ukraina ser vi også mer autoritære tendenser i vårt naboland, med knebling av ytringsfriheten og grove brudd på menneskerettigheter. Også vårt demokrati blir satt på prøve ved at det utfordres av autoritære styreformere i andre land. I denne situasjonen der støtte til forsvarskrig går hånd i hånd med kamp for demokrati, oppstår en rekke dilemma som kan true demokratiets fundament. Kampen for et levende og fritt demokrati må inkludere reell deltakelse og ytringsfrihet, også om tema som oppleves sensitive og kontroversielle i krisetid.

Årsmeldingen viser senterets brede engasjement for å skape møteplasser og bygge kapasitet for dialogiske samtaler, nasjonalt og internasjonalt – fra Tanavassdraget i nord til Araucanía, sør i Chile.

Sammen med de andre freds- og menneskerettighetssentrene i Norge, bidrar Nansen Fredssenter i bekjempelsen av totalitære tendenser gjennom undervisning om demokrati og menneskerettigheter – undervisning som løfter menneskeverdet.

God lesning.

Aktivitetstall

	2019	2020	2021	2022	2023
Antall elever i grunnopplæring	1130	520	1946	1435	1998
Antall personer nådd totalt	5100	5100	5536	5691	6196

Antall aktiviteter totalt: **214***
 Antall nådd direkte: **6196**
 Elever i grunnutdanning: **1998**
 Lærere i grunnutdanning: **898**

I tillegg er **4700** nådd gjennom senterets satsing i Chile. Sammenlagt er **5021** personer nådd direkte gjennom våre internasjonale aktiviteter.

*Av disse aktivitetene var 207 fysiske og 7 digitale.

Finansiering

Nansen Fredssenter har grunnfinansiering via Statsbudsjettet, kap. 224, post 70, tilskudd til freds- og menneskerettighetsentrene, som forvaltes av Utdanningsdirektoratet. I tillegg til denne støtten har Nansen Fredssenter mottatt støtte fra Utenriksdepartementet og Den Norske UNESCO-kommisjonen, samt hatt inntjening ved oppdrag fra blant annet Nansenskolen, Nasjonalt villakssenter, NOREF Senter for internasjonal konfliktløsning, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), Høgskolen i Innlandet, Universitetet i Tromsø, Ungdommens hærpil – 1000-årsjubileet, Innlandet fylkeskommune, Oslo kommune, Bærum kommune, samt flere organisasjoner i Polen.

ARBEID I NORGE

I Norge samarbeider senteret med kommuner, fylkeskommuner, trossamfunn, organisasjoner, kulturinstitusjoner, høyskoler og universitet om opplæring og fasilitering av dialogprosesser. Senteret jobber også tett med aktører innen forskning og organisasjonsliv for å løfte sentrale problemstillinger innen freds- og dialogarbeid. I tillegg tilbyr Nansen Fredssenter veiledning, kurs og undervisningstilbud til skoler.

Skole og undervisning

Å bygge trygge samtalefellesskap, hvor det er rom for ulikhet og uenighet, er viktig i et levende og åpent demokrati. Ved Nansen Fredssenter ønsker vi velkommen til undervisning, øvelser og inkluderende samtaler der de unges egne erfaringer står i sentrum. Gjennom Dembrasatsningen får skoler også tilbud om veiledning og støtte i arbeidet mot utenforskap og udemokratiske holdninger.

I 2023 gjennomførte vi undervisningsopplegg for 110 skoleklasser. Totalt nådde senteret 1998 elever og 898 lærere i grunnopplæringen, en klar økning fra fjoråret.

Elever ved Heggen vgs. tester øvelsen «dialogisk speedate».

SKOLE OG UNDERVISNING

Gir ungdom trygghet til å uttrykke seg

Gjennom prosjektet Ungdommens Hærpil bidrar Nansen Fredssenter til å gi unge en sterk og tydelig stemme i samtalen om fremtidens Norge.

Ungdommens Hærpil - en samtale for nye tusen år er Nasjonaljubileet 2030 sin store nasjonale satsing for ungdom. Hensikten er å styrke ungdommens ytringsfrihet og bruk av ytringsrommet. Dette gjøres som en stafett på historisk grunn over hele landet.

Å uttrykke seg i praksis er en sentral del av satsingen. Som en forberedelse til dette bidrar Nansen Fredssenter med lærerkurs, undervisning og dialogaktiviteter der ungdommene øver på å uttrykke seg. I 2023 var vi i Valdres og Harstad.

Ytringsfrihet og kunstuttrykk

I Valdres har vi blant annet gjennomført en workshop med lokale ungdommer. Deretter skulle de i samarbeid med graffitiartisten Sedin Zunic skape sitt eget kunstverk i det nye kulturhuset på Fagernes. Verket som har fått tittelen «Å være annerledes gir verden en farge» er en visualisering av ungdommen sine tanker om tida vi lever i.

Låta «3-4 øl» er et direkte resultat av ungdommens tanker om ytringsfrihet.

”

Et knippe av ungdommene som har deltatt i prosjektet foran monsterveggen i Våler. Foto: Christian Semb.

Kunstverket «Positiv monstervergg» en solrik sommerdag.
Foto: Christian Semb.

”

Verket som har fått tittelen «Å være annerledes gir verden en farge» er en visualisering av ungdommen sine tanker om tida vi lever i.

I forrige årsmelding skrev vi om tilsvarende prosjekt i Våler kommune. I 2023 ble det endelige resultatet avduket, og man kan nå skue kunstverket «Positiv monstervergg» i Våler sentrum.

«3-4 øl»

Nansen Fredssenter besøkte også Heggen videregående skole i Harstad. Der gjennomførte vi undervisning for seks skoleklasser.

Harstad er en friby for forfulgte musikere. I etterkant av undervisningen skapte ungdommen i samarbeid med byens fribymusikere et musikalsk verk. Låta «3-4 øl» er et direkte resultat av ungdommens tanker om ytringsfrihet.

Lærerkurs

Kunnskapsoverføring og bærekraft er et viktig prinsipp. Som en del av prosjektet tilbyr Nansen Fredssenter også lærerkurs med fokus på ytringsfrihet. I Valdres deltok lærere fra flere ungdomsskoler på kurs, der de fikk teste ulike måter å ytre seg samt hvordan man kan legge opp undervisning med egne elever.

I 2024 fortsetter hærpilstafetten til Moster og Frosta, og Nansen Fredssenter er med videre på ferden.

Rådgiver Harald Aksnes Karmhus har holdt flere workshops i regi av senteret.

I en årrekke har Lillehammer vgs. benyttet seg av fredssenterets tilbud. Dette bidrar til en mer inkluderende skolekultur, ifølge ledelsen og lærerne.

SKOLE OG UNDERVISNING

Starter skoleåret med inkluderende samtaler og undervisning

De videregående skolene i Lillehammer og Gjøvik bruker fredssenterets dialogkompetanse for å gi sine elever en god start på året.

Nansen Fredssenter opplever økende etterspørsel fra skoler som ønsker undervisningsopplegg. De videregående skolene i Lillehammer og Gjøvik har inkludert fredssenterets undervisningsopplegg som en del av sitt program på starten av skoleåret.

Målet er at elevene skal bli tryggere på å ytre sine meninger, samt bygge et godt klassemiljø med en samtalekultur hvor man er i stand til å håndtere forskjeller og uenigheter. Elevene jobber særlig med temaene identitet, fordommer og rasisme.

Nye klassefelleskap

Lillehammer vgs. har gjennom en årrekke benyttet seg av fredssenterets skoletilbud. Siden 2020 har samtlige førsteårs-elever deltatt i undervisningen sammen med sine lærere. Ifølge skoleledelsen og lærerne har samarbeidet vært et viktig bidrag til å skape en mer inkluderende skolekultur.

Det kan ta tid å finne en trygg plass i et nytt skolefelleskap. For mange kan det være spennende, men også krevende å starte i en ny klasse hvor man kanskje ikke kjenner så mange fra før.

– Det er ingen «quick-fix» på hvordan man sikrer god inkludering i klasserommet, men undervisningen bidrar til at man kanskje ser hverandre i et nytt lys på tvers av uenighet og ulikhet, sier rådgiver Harald Aksnes Karmhus ved Nansen Fredssenter.

Inkludering og utenforskap

Nytt av året var at Nansen Fredssenter ble hyret inn for å gjennomføre tilsvarende opplegg for Vg3-elever ved Gjøvik vgs. Her ble særlig utenforskap og inkludering i russetiden aktualisert. Et annet sentralt tema var ytringsfrihet og likestilling.

Det er ingen «quick-fix» på hvordan man sikrer god inkludering i klasserommet, men undervisningen bidrar til at man kanskje ser hverandre i et nytt lys på tvers av uenighet og ulikhet.

– Harald Aksnes Karmhus,
rådgiver Nansen Fredssenter

Samtaler om menneskerettigheter mellom norske og bosniske elever

I januar 2023 var vi med på å tilrettelegge og gjennomføre en digital fagdag mellom 16 elever fra Vg2 Engelsk ved Lillehammer videregående skole og 16 elever ved Stolac High School i Bosnia-Hercegovina.

Ved å jobbe sammen i grupper på tvers av landegrenser, fikk elevene en interkulturell og grenseoverskridende læringsopplevelse med vekt på demokrati og menneskerettigheter.

Fra den bosniske skolen deltok både kroater og bosnjaker. I Stolac praktiserer de en skolemodell hvor elever fra ulike folkegrupper går på skolen til ulike tider, og de møtes derfor vanligvis ikke i skolesammenheng. Verdien av dette opplegget var derfor at elevene både møtes på tvers av landegrenser og etniske skillelinjer.

Rådgiver Harald Aksnes Karmhus ved senteret har stått i bresjen for denne annerledes skoledagen sammen med lærer Frøle fra Lillehammer vgs. Med på dagen var også representanter fra Den norske ambassaden i Sarajevo og Nansen Dialogue Center i Mostar.

– Mange uttrykte at de satte pris på dagen og at det var spennende å dele kunnskap og erfaringer mellom landene. Dagen bød også på nye vennskap, og flere har holdt kontakten i etterkant av opplegget, forteller Karmhus.

Rådgiver Harald Aksnes Karmhus og lærer Frøle Ylin Øyen har stått i bresjen for den digitale utvekslingen mellom elever ved Lillehammer vgs. og Stolac High School.

NY RAPPORT: Å bygge demokratiske kjerneverdier med dialog

I skoleåret 2022/2023 gjennomførte Nansen Fredssenter en kvalitativ evaluering av senterets faste undervisningstilbud til videregående skoler. Denne er nå tilgjengelig for alle som ønsker et innblikk i senterets dialogiske pedagogikk.

Nansen Fredssenters viktigste samfunnsoppdrag er å fremme demokratiske holdninger og verdier, særlig overfor unge. Skole og undervisning er derfor blant senterets viktigste satsinger. Hvert år ønskes hundrevis av elever og lærere velkommen til et tre-timers undervisningsopplegg om identitet, dialog, fordommer og rasisme.

Senteret har nå gjennomført en kvalitativ evaluering av egen undervisningspraksis. Den er basert på data fra totalt 25 skoleklasser ved Lillehammer videregående skole. Hensikten var å vurdere om undervisningen oppfylte sine læringsmål. Funnene i evalueringen har også bidratt til å utvikle og forbedre senterets undervisning.

– Det var respekt og forståelse innenfor disse fire veggene.

”

Evalueringen er skrevet av Messelech Kebede, Ph.d. Senterets medarbeidere har bidratt med datainnsamling, formatering og redigering.

Dette var noen av evalueringens viktigste funn:

Nye perspektiver og kunnskap

Ifølge elevene bidrar undervisningsopplegget til mer kunnskap, forbedrede ferdigheter og endrede holdninger. Flere forteller om økt bevissthet og kunnskap om dialog og hva det innebærer. Ved å praktisere dialog erfarte elevene et trygt rom hvor det er lettere å lytte til og vurdere andres perspektiver med åpenhet – og med det også utarbeide ideer og kunnskap i fellesskap. En elev sier det slik:

– Det var respekt og forståelse innenfor disse fire veggene.

Rapporten er basert på data fra 25 skoleklasser ved Lillehammer vgs. som har deltatt på undervisningsopplegg hos Nansen Fredssenter.

Skolerapporten «Å bygge demokratiske kjerneverdier med dialog» er skrevet av Messelech Kebede, Ph.d. og er tilgjengelig på senterets nettside.

Engasjerende pedagogikk

Oppleggets dialogiske tilnærming oppleves som en avgjørende faktor for engasjement og aktiv deltakelse under økten, både for elever og lærere. Elevene trekker særlig fram opplevelsen av å bli behandlet som likeverdige i læringsprosessen, og at dette motiverer, aktiviserer og ansvarliggjør dem:

– De som gjennomførte opplegget, tok ikke en posisjon som var høyere enn oss [...] Fint at vi var i 'the spotlight'.

Lærer å håndtere uenighet

Evalueringen viser hvordan elevene ble mer bevisst på hvordan de kan håndtere uenighet og forskjeller. De opplevde dialogformen som en god tilnærming, der de erfarte at andre lyttet til dem uten konkurranse eller fordømmelse. Gjennom flere gruppeaktiviteter fikk elevene øvelse i kritisk tenkning, samt felles refleksjon der det å ta et standpunkt og revurdere eget ståsted føltes trygt.

Bedre kommunikasjon og samhold

Opplegget bidrar til økt engasjement som igjen gjør at elevene snakker sammen og blir bedre kjent. Også de mer beskjedne elevene deltar og deler aktivt. Dette skaper en helt annen klasseromsdynamikk enn hva de er vant til. Øvelser der elevene setter ord på egen identitet skaper positive opplevelser hvor man både blir bedre kjent med seg selv og medelever, også de man kjenner godt fra før.

Inkluderende fellesskap

Den praktiske og dialogiske dimensjonen av opplegget gjør tematikken mer tilgjengelig for alle, uavhengig av kunnskapsnivå og eventuelle lærevansker. Elevene knytter bånd og tilegner seg felles erfaringer på tross av skillelinjer.

Elever som gjerne bryter med etablerte normer og møter motstand for dette, forteller at det føltes trygt å uttrykke egne meninger:

– Det var fint å komme med meninga si. [...] Når jeg sier ting om likestilling, ser folk ned på meninga mi. Men her hørte alle på meg uten å si noe piss.

Rapporten kan leses i sin helhet på peace.no.

De som gjennomførte opplegget, tok ikke en posisjon som var høyere enn oss [...] Fint at vi var i 'the spotlight'.

”

Elevene ved Hellerud vgs. opplever at undervisningen er med på å styrke fellesskapet.

SKOLE OG UNDERVISNING

Å finne sin egen stemme

Siden 2015 har Hellerud vgs. sendt skoleklasser til Nansen Fredssenter. Sammen med sine lærere deltar de i undervisning, øvelser og samtaler som angår elevenes liv.

– Prinsessen har mest skyld fordi hun ikke lyttet til sin far kongen, og derfor måtte hun dø, utbryter en elev.

Rundt 20 elever og lærere sitter sammen i en sirkel i «Blåsalen», fredssenterets undervisningsrom, og diskuterer øvelsen «Kongen og prinsessen». Elevene har fått i oppgave å rangere hvem som har mest skyld i et tenkt scenario. Gjennom samtalen berøres temaer som ære, skyld, skam, ansvar og menneskerettigheter.

Enkelte kommer stadig lengre utpå stolkanten og blir tydelig engasjert – kanskje til og med provosert. Andre mer bakoverlent, men like fullt lyttende og til stede i samtalen. Temperaturen er høy, men likevel preget av en grunnleggende respekt for hverandre. Gjennom øvelsen trener elevene også på det å være en del av et uenighetsfellesskap, et fellesskap der ulikhet og uenighet oppleves som positivt og bra.

Positiv effekt på skolemiljøet

Denne høsten har totalt fem Vg1-klasser med til sammen 148 elever og lærere deltatt i undervisning hos Nansen Fredssenter.

– Vi ser at elevene har veldig godt utbytte av turen til fredssenteret og turen til Lillehammer, og vi opplever at det har en positiv effekt på skolemiljøet. Det gjør noe med hvordan elevene snakker sammen og viser toleranse overfor hverandre, forteller Asefa Faris.

Han er mangfoldsrådgiver ved Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og deltar fast i undervisningen med samtlige klasser fra Hellerud. Faris mener at dialog er en god tilnærming for å løfte temaer som berører elevenes liv, og hvordan de kan finne sin stemme i et mangfoldig fellesskap.

– Dagens unge vokser opp i et Norge som blir stadig mer mangfoldig. For mange kan det være vanskelig å balansere egen identitet, rolle og ansvar og samtidig være en del av et større fellesskap. I dialogen forsøker man ikke å komme til enighet og finne en absolutt fasit, men jeg opplever at den hjelper elevene med å bli tryggere på seg selv og hverandre, sier Faris og legger til:

– Det betyr også noe å komme ut av klasserommet, dra på tur og være en del av en felles opplevelse. Mange forteller at de blir bedre kjent med hverandre og sine lærere. Det å være på likefot og reflektere i fellesskap om verdipørsmål knyttet til egen kultur og identitet, styrker også lærernes forståelse for sine elever – hvor de kommer fra, hvilke tanker og vanskelige valg de møter i det daglige.

Smilet som gjør en forskjell

Elevene fra Hellerud er fremdeles relativt nye for hverandre og turen til Lillehammer handler også om å bli bedre kjent og bygge fellesskap.

– Før jeg kom hit var jeg litt skeptisk til hvordan dette skulle gå, men det var jo ikke noe stress. Jeg kjente noen fra før, men ikke alle like godt. Jeg opplever at vi har kommet nærmere på et vis, at man nå kan tulle med hverandre uten at man tar det så veldig seriøst, forteller en av elevene.

– Dagen har også vært en viktig påminnelse om at vi alle har et

”

For mange kan det være vanskelig å balansere egen identitet, rolle og ansvar og samtidig være en del av et større fellesskap.

– Assefa Faris, mangfoldsrådgiver i IMDi

«Fordomstreet», en av senterets mange øvelser som bidrar til å sette ord på egne fordommer.

ansvar for å inkludere de rundt seg. Et smil eller et «hei» koster så lite, men kan bety så mye for den enkelte.

Bygger bro mellom opplevelser

Elevenes liv og opplevelser er i fokus. Gjennom dagen hos Nansen Fredssenter lærer de blant annet om forskjellen mellom dialog og debatt, utforsker sin egen og hverandres identitet, samt setter ord på egne fordommer.

– Jeg likte særlig da vi snakket om fordommer. Selv om vi som deltok på samme gruppe har forskjellig bakgrunn, hadde vi erfart mye av det samme gjennom livet. Det var ganske sjukt og interessant på samme tid. Jeg føler meg mye mindre alene med mine opplevelser nå, fortalte en annen elev.

Identitetsbegrepet er også noe som skal under lupen, og elevene utforsker både egen og hverandres identitet, blant annet ved å tegne sitt eget identitetskart.

– Vi som er unge i dag trenger kunnskap for å finne vår egen vei. Det er viktig å vite hvem man er for å heve sin egen stemme. Ikke bare dilte etter andre fordi man er i en større gruppe eller fordi det er venner. Jeg følte at i dag fant jeg min «inner voice».

Ingen koseprat

Undervisningen går mot slutten og øyeblikkene har vært mange og minnerike. Dialog kan være beinhardt og er langt fra noen koseprat. Temaene har tidvis vært kontroversielle eller sensitive. Likevel, mange fremhever at rommet har følt trykkt til å dele. Til sist får alle muligheten til å dele i plenum det man tar med seg fra dagen:

– At Hellerud har dette samarbeidet med Nansen Fredssenter er supert og hjelper oss for fremtiden. Det setter vi stor pris på.

– Vi er takknemlig for at lærerne tar med oss hit og bruker tid på dette sammen med oss. Det er veldig mange kule medelever, ikke minst lærere. Får man en god relasjon til læreren blir man også mer motivert og har lyst til å lære.

Et valgfag med fokus på fred og dialog

Hvert skoleår har Nansen Fredssenter ansvar for et valgfag på Nansenskolen kalt «Fred, Solidaritet og Dialog». Her får de elevene ved Nansenskolen som er interessert i fredssenterets arbeid og metodikk, et bedre innblikk i begge deler.

Høsten 2023 ble på mange måter preget av nyhetsbildet, med et stort fokus på situasjonen i Israel og på Gaza. Temaet kom opp i mange ulike sammenhenger, enten fokuset var menneskerettigheter, Libanons moderne historie eller soldaters traumer etter krigføring. Elevene fikk også mulighet til å gjennomføre en dialog om hvordan vi selv påvirkes av dagens kriger og konflikter.

Gjennom lærerrike foredrag ble elevene også tatt med på reise til Latin-Amerika for å lære mer om freds- og forsoningsprosessen i Colombia og Nansen Fredssenters pågående arbeid med dialog og kapasitetsbygging i Chile.

I løpet av skoleåret blir elevene kjent med alle medarbeiderne ved fredssenteret, da alle bidrar inn i faget med sin spesialkompetanse på en rekke ulike felt. I tillegg kjører vi mange ulike dialogøvelser med elevene. På den måten får de testet ut mye av det samme som deltakerne på vårt internasjonale basiskurs, «Dialog i konflikter».

Elever ved Nansenskolen deltar i en workshop med Betka og Marta, to av fredssenterets samarbeidspartnere fra Polen.

”

Demokratisk beredskap bygges gjennom kunnskap og refleksjon, men ikke minst gjennom sosiale erfaringer, opplevelse av likeverdig samarbeid og meningsbrytning. Derfor er utviklingen av en demokratisk og inkluderende skolekultur viktig

– Sindre Lysø, statssekretær i Kunnskapsdepartementet.

DEMBRA

10 år med Dembra

Å styrke skolenes arbeid med demokratisk beredskap er minst like viktig i dag som for ti år siden. Dembra-skolene i Innlandet tar utfordringene på alvor og jobber godt med å utvikle fremtidens medborgere.

I jubileumsåret 2023 har det vært god grunn til å feire. I løpet av de siste ti årene med den nasjonale Dembra-satsingen (Demokratisk beredskap mot rasisme, antisemittisme og udemokratiske holdninger), har 155 skoler deltatt og 4300 lærere har fått veiledning og kurs.

I tillegg har 13 utdanningsinstitusjoner deltatt, noe som igjen har bidratt til å styrke den faglige

Dembra feiret 10 år med en stor jubileumskonferanse på Gardermoen i november. Foto: Dembra.

men ikke minst gjennom sosiale erfaringer, opplevelse av likeverdig samarbeid og meningsbrytning. Derfor er utviklingen av en demokratisk og inkluderende skolekultur viktig.

Dembra i Innlandet 2023

Nansen Fredssenter er tilbyder av Dembra i Innlandet fylke. I år har skolene Dokka barne- og ungdomsskole, Torpa barne- og ungdomsskole og Rollsløkken skole på Hamar deltatt i programmet. Felles for alle skolene er at de har valgt å jobbe med dialog og språkbruk. Hensikten er å øke bevisstheten om hvordan språket påvirker samholdet i skolen, og hvis det brukes riktig, kan være inkluderende.

Gjennom året samles Dembraskolene to ganger i fellesskap hos Nansen Fredssenter. Her får de faglig påfyll, men kanskje enda viktigere, muligheten til å utveksle erfaringer og inspirere hverandre. Ifølge deltakerne er dette noe som settes pris på, og gir inspirasjon til videre arbeid på egen skole.

forankringen. I tillegg har det resultert i mange gode ressurser som kan brukes av og for lærere, studenter og elever.

Jubileumsstafett

Programmet tilbys ved seks av landets freds- og menneskerettighetsentre. Hver av disse har gjennom året arrangert en jubileumskonferanse. Stafetten ble avsluttet med en stor Nasjonal jubileumskonferanse på Gardermoen i slutten av november. Konklusjonen er klar: Dembra-satsingen kommer fortsatt til å ha en viktig rolle i årene som kommer.

Sentrene spiller en nøkkelrolle i arbeidet med å styrke demokratiet mot ulike former for gruppefiendlighet. Fordi elever med ulik bakgrunn møtes på skolen hver dag, ligger det en unik mulighet for å jobbe med å skape gode

og demokratiske medborgere i fremtiden. Statssekretær i Kunnskapsdepartementet, Sindre Lysø, sa det slik i åpningstalen på jubileumskonferansen i november:

– Demokratisk beredskap bygges gjennom kunnskap og refleksjon,

Rollsløkken skole på Hamar er blant skolene som i år deltar i Dembra-satsingen. Her fra samling med hele personalet i november 2023.

Hanne Sandvoll, lærer ved Børstad ungdomsskole, delte erfaringer og dilemmaer i møte med minoritetsspråkelige elever.

DEMBRA

Når krigen kommer til klasserommet

– Dembra jubileumskonferanse på Lillehammer

Under Dembra jubileumskonferansen på Lillehammer, rettet Nansen Fredssenter blikket mot hvordan pågående krig påvirker undervisning og klassemiljø i Norge.

Gjennom året har Nansen Fredssenter satt fokus på de mange dilemmaene som oppstår i kjølvannet av krig og konflikt. Senteret har arrangert samtaler med både nasjonalt og internasjonalt publikum, og blant annet løftet hvordan krig påvirker samholdet i skoler og lokalsamfunn.

Under Dembra-konferansen på Lillehammer den 28. september, zoomet vi inn på klasserommet og de mange dilemmaene som lærerne møter her. Med dette ønsket vi å skape en møteplass for refleksjon og samtale, samt dele konkrete ressurser til hvordan skolen kan jobbe bredt og forebyggende med dialog.

Inge Eidsvåg, forfatter og tidligere rektor ved Nansenskolen, stod for anslaget med verdifulle betraktninger om læregjerningens betydning og innhold. Han ledet også Eidsvåg-utvalget som banet vei for opprettelsen av Dembra-satsingen. På jubileumskonferansen snakket han om hvordan fiendebilder skapes, men også om læregjerningens mulighet til å skape forsoning.

Inge Eidsvåg, forfatter og tidligere rektor ved Nansenskolen, bidro med verdifulle betraktninger om læregjerningens samfunnsansvar.

– Historien viser at alle er i stand til å lage fiendebilder av stereotypier. Likevel, evnen til forsoning gjør at vi mennesker har overlevd til i dag, sa Eidsvåg fra talerstolen.

Den flyktingekompetente lærer

Hanne Sandvoll, lærer ved Børstad ungdomsskole i Hamar, delte egne erfaringer og dilemmaer i møte med elever som kommer til Norge med stor ballast. Publikum fikk et innblikk i hvordan Børstad jobber med å trygge elevenes identitet i klassefelleskapet, samt sikre læringstrykk og styrke skole-hjem-samarbeid.

– Mange nyankomne elever har minimalt med skolegang fra før, og lite basiskunnskap å bygge ny

”

Historien viser at alle er i stand til å lage fiendebilder av stereotypier. Likevel, evnen til forsoning gjør at vi mennesker har overlevd til i dag

– Inge Eidsvåg, forfatter og tidl. rektor ved Nansenskolen.

Jubileumskonferansen på Lillehammer ble avrundet med folkedialog.

Anita Rapp-Ødegaard, daglig leder ved Nansen Fredssenter, loset publikum gjennom dagens program.

læring på. Vår jobb er å sørge for at de både trives og føler på mestring. Det krever enormt mye tilrettelegging fra skolen. Det er viktig at vi ikke opptrer som psykologer, men holder fast på det vi kan – å jobbe med læringsprosesser.

Hvordan snakke om krig og fred i klasserommet?

På jubileumskonferansen deltok også John Harald Bondevik, lærer og seniorrådgiver i Norges Røde Kors. Bondevik som arbeider med undervisning om krigens folkerett, presenterte undervisningsopplegg og ga konkrete tips til hvordan man kan snakke om kontroversielle tema i klasserommet.

Dembras-veileder ved Nansen Fredssenter, Line Røst Thorsrud, presenterte sammen med Ingun Steen Andersen fra Dembras nasjonalt/HL-senteret, noen av verktøyene som finnes i Dembras-programmets mangfoldige verktøykasse.

Dagen ble avrundet med folkedialog, der innlederne og publikum sammen delte tanker om skolens dilemmaer og mulige løsninger.

DEMBRA

Dialogkort fra Dembra

Høsten 2023 ble Dembras dialogkort lansert som en ressurs inn i foreldremøter. Disse har vist seg å være et godt tilskudd til samarbeidet mellom skole og hjem. Dembras-veileder ved Nansen Fredssenter, Line Røst Thorsrud, har vært med på å utvikle kortene.

Dembras ferske kort for samtaler ble utviklet på bakgrunn av de siste års tilbakemeldinger fra Dembras-skolene. Flere skoleansatte opplever at mange av skolens utfordringer ikke er mulig å løse uten økt engasjement fra de foresatte. De foresatte kan på sin side oppleve at foreldremøter i stor grad preges av informasjonsformidling, med lite rom til å involvere seg.

Den nye Dembras-ressursen har som mål å gi skolene et verktøy som kan brukes for å aktivisere de foresatte. På den måten kan det bidra til å styrke skole-hjem-samarbeidet, og videre løfte betydningen av deres rolle. Samtidig kan det skape rom for samtaler mellom de foresatte om temaer som oppleves relevante og vanskelige, som det kan være godt å høre andres tanker og meninger om.

Dialogkortene tar for seg et bredt utvalg av samtaleemner som er relevante fra barneskole til ungdomstrinn. For eksempel: hvem man skal invitere i bursdag, hvordan snakke sammen om egne og andre barns trivsel på skolen, samt hvordan skape møteplasser som bygger fellesskap. Kortene kan også brukes med elever.

Dialogkortene har vært populære, med stadig flere skoler som tar dem i bruk.

Pakken med dialogkort inneholder seks sett. Foto: Dembra.

Møteplasser

Sammen med våre samarbeidspartnere, arbeider Nansen Fredssenter med å skape flere møteplasser for aktuelle samtaler i vår tid. Dette er viktige formidlingsarenaer for freds- og menneskerettighetsarbeid, i Norge og internasjonalt. Nansen Fredssenter er opptatt av å løfte ulike stemmer og perspektiver, og særlig underrepresenterte grupper.

I 2023 har vi fasilitert flere samtaler om hvordan krig påvirker ulike samfunnsområder. Vi har rettet søkelyset mot dialog og brobygging i konfliktfylt naturforvaltning, og vi har markert 50 år siden militærkuppet i Chile. Senteret har også organisert og vært medarrangør for flere fredsmarkeringer.

Dilemmaer i krig og fred

I en tid der krig utfordrer meningsfellesskapet, bidro Nansenseminaret til å løfte de viktige samtalenene og vanskelige spørsmålene om krig og fred.

Hva skjer med ytringsrommet når det er krig?
Hvilken plass har pasifisme i dag?
Hva gjør krig med oss?

At både krig og fredstid byr på dilemmaer er ikke noe nytt, selv om det igjen oppleves særlig aktuelt i den tida vi lever i. Det var synet på militærmakt som i sin tid førte til at Nansenskolens stiftere gikk hver sin vei. Kristian Schjelderups pasifisme og Anders Wyllers syn på militært forsvar var ikke mulig å forene, uenigheten var åpen og offentlig, og de tok begge konsekvens av at de var uenige. Wyller forlot Nansenskolen og Schjelderup ble igjen som skolens leder.

Opprustning eller pasifisme

Gjennom levende formidling om idegrunnlaget og idekampen mellom skolens stiftere, satte tidligere rektor ved Nansenskolen, Inge Eidsvåg, tonen for Nansenseminaret i juni 2023.

Ingenting kan forsvare bruk av våpen, mente pasifisten Schjelderup, ikke engang i kamp mot Hitlers Tyskland. Wyller hadde et annet syn og mente at vold kan være nødvendig for å bekjempe vold. Han ville promotere opprustning for å sikre freden. Det ønsket ikke Schjelderup at skulle skje innenfor Nansenskolens vegger.

Dermed skiltes de året før okkupasjonen var et faktum, og skolens virksomhet ble dermed offer for de totalitære kreftene som Nansenskolen skulle være en motkraft mot.

Trangere ytringsrom

Russlands angrepskrig mot Ukraina var bakteppet for flere av innleggene om dilemmaer i krig og fred under Nansenseminaret. I det offentlige ordskiftet etter den russiske invasjonen, opplevde mange et begrenset ytringsrom der det var liten plass til tvil.

Mange hadde tatt turen til Nansenskolen en lørdag i juni for å delta på Nansenseminaret 2023.

Hege Bae Nyholt, snakket om Rødts vanskelige veivalg i synet på våpenleveranser til Ukraina. På talerstolen står Fritt Ords Pris som Nansenskolen mottok i 1987.

”

Kan krig forebygges? Det er ikke med flere bomber, men gjennom å skape en annen verden

– Hege Bae Nyholt, Rødt-politiker

Hege Bae Nyholt, leder av Utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget og representant for partiet Rødt, formidlet hvordan det var for henne og hennes partikolleger å fronte et annet synspunkt enn det som var toneangivende i norsk offentlighet. Spørsmålet om å bidra med våpen til et land i krig, var tidligere kontroversielt. Med krigen i Ukraina var det stort flertall på Stortinget for å bryte med dette prinsippet, og det var lite rom for nyanser i den offentlige debatten.

– Det var som vi var styrt av redsel og glemte at det må være minst to fjærpenner, altså flere stemmer, sa Nyholt med referanse til Fritt Ords pris, trygt plassert foran seg på talerstolen.

Statuetten fra Fritt ord, som Nansenskolen mottok i 1987, består nettopp av to fjærpenner i stål som symbol på det frie ord.

Å skape en annen verden

Selv tvilte hun seg fram til et standpunkt om hvorvidt det var riktig å sende våpen til Ukraina ved å stille seg selv spørsmålet: Er mine prinsipper i veien her? Vi ønsker at krigen skal slutte, men vi ønsker ikke kapitulasjon.

Med denne begrunnelsen støttet hun og flertallet i Rødt etter hvert å sende våpen til Ukraina. Et annet spørsmål hun stilte var: Hvordan kan krig forebygges? Og svarte på sitt eget spørsmål:

– Det er ikke med flere bomber, men gjennom å skape en annen verden.

Som leder av Utdannings- og forskningskomiteen, la Hege Bae Nyholt vekt på at kunnskap er nødvendig, og hun fremhevet Nansen Fredssenter og de andre freds- og menneskerettighetssentrene som særlig viktige:

– Folk trenger grunnleggende rettigheter, og det må skoleelever lære.

Frihet og kritisk tenkning

Sentralt stod også spørsmålet om hvordan Russlands angrepskrig hadde påvirket arbeidet for fred – blant institusjoner, organisasjoner og engasjerte i det sivile samfunn.

Ana Perona Fjeldstad, direktør ved Det Europeiske Wergelandsenteret (EWC) og Knut Leikvam som

Nansenseminaret ble avrundet med folkedialog, der publikum fikk dele sine dilemmaer, tanker og spørsmål rundt krig og fred.

”

Pasifisme er ikke passivt, men en form for aktivisme som har kommet i vanry.

Linn Stalsberg, forfatter, sosiolog og skribent

Sosiolog og forfatter, Linn Stalsberg, etterlyser mer kritisk refleksjon rundt militarisme og opprustning.

leder Narviksenteret, deltok i scenedialog sammen med forfatter Linn Stalsberg og Tuva Krogh Widskjold fra nedrustningbevegelsen ICAN Norge.

For Wergelandsenteret er verdier noe veldig konkret. Det handler om frihet og kritisk tenkning. De jobber med 400 skoler i Ukraina og har både russere og ukrainere i staben. Knut Leikvam har et langt yrkesliv

Den norsk-russiske dramatikeren Daria Glenter leste en sterk tekst med antikrigstema.

NANSENSEMINARET 2023

Et dagsseminar som samlet over 100 personer til foredrag, presentasjoner og kunstneriske bidrag med fokus på dilemmaer i krig og fred.

Hensikten var å skape en møteplass for aktiv deltakelse og meningsytring om tema der den offentlige samtalen oppleves polarisert, inkludert en folkedialog der alle fram møtte fikk mulighet til å ytre seg uten at det argumenteres imot.

Nansenseminaret ble arrangert i samarbeid med Nanseskolen og Høgskolen i Innlandet, med støtte fra UNESCO-kommisjonen.

Deltakere: Inge Eidsvåg, Hege Bae Nyholt, Kristin Solberg, Linn Stalsberg, Knut Leikvam, Tuva Krogh Widskjold, Ana Perona-Fjeldstad, Oleksandra Deineko, Aurora Stetskevich Møllersen, Dmitrii Griffin Bondarenko og Daria Glenter.

bak seg i Forsvaret før han tok fatt på direktørjobben ved Narviksenteret, og er nå mer opptatt av hvilke andre midler enn de militære vi bruker.

Han trakk fram de sivile dilemmaene i den norske spillefilmen «Kampen om Narvik». Disse bruker Narviksenteret aktivt i formidlingen av sivilsamfunnets rolle i krig.

Pasifisme er ikke passivt

Sosiolog, skribent og forfatter, Linn Stalsberg, er blant annet opptatt av hvem som bruker våpnene. Det er allmenn verneplikt i Ukraina og vanskelig for menn i stridsdyktig alder å komme seg ut av landet. Det er et dilemma at noen skal ut og dø. Også hun påpekte at Ukraina representerer et veiskille ved at vi begynte å sende våpen til land i krig.

– Jeg tenker på livredde 18-åringer i skyttergravene. Det er ofte vi som jobber for fred som blir avkrevd svar

på dilemma, i motsetning til den rådende konsensus som støtter krigen og framstår som sunn fornuft.

– Noen føler trygghet ved hangarskip i Oslofjorden. Det gjør ikke jeg, sa Stalsberg med referanse til det amerikanske hangarskipet USS Gerald R. Ford som gjestet Oslofjorden i mai 2023 i forbindelse med en militærøvelse.

Hun savnet et prinsipielt samlingssted for pasifister etter at militærnektene ble borte.

– Pasifisme er ikke passivt, men en form for aktivisme som har kommet i vanry. Man risikerer

å bli sett på som overløper ved å formidle et pasifistisk budskap hevdet Stalsberg.

Trussel mot oss alle

Tuva Krogh Widskjold fra ICAN Norge minnet om at atomvåpen er verdens verste masseødeleggelsesvåpen og ligger som en trussel mot oss alle. Atomvåpen er brukt til å støtte trusler.

– Spørsmålet er om det blir slutt på atomvåpen eller oss, sa Widskjold.

NANSENSEMINARET 2023

Spør etter liv, ødelagt av krig

– *Utstilling med Kristin Solberg*

Under Nansenseminaret 2023 kunne publikum oppleve utstillingen «Livsspor». Her tok utenriksjournalist og forfatter Kristin Solberg oss med til Syria-krigen. Etter mange år som korrespondent i krigsområder, utforsker hun med dette andre uttrykksformer for formidling av krigens brutalitet og de menneskelige lidelsene.

– I krigssoner sier folk: 'Se oss, hør oss, fortell vår historie'. Det verste for dem er at folk ikke bryr seg, innledet Solberg.

Utstillingen består av bilder samt gjenstander som hun selv plukket opp fra ruinene: en bamse, lesebok, tekanne, klær og flere sko – dagligdagse gjenstander og rester av liv som er levd. Disse har hun hengt opp i oliventrær som en påminnelse om menneskene som skulle vært her.

– Gjenstandene er også en etterlysning og et slags håp om at de en dag vil bli gjenforent med sin eier, forklarte Solberg.

Der journalistikken ikke strekker til, kan kanskje kunsten formidle krigens brutalitet med et annet språk. Det er utgangspunktet for utstillingen «livsspor», laget av utenriksjournalist Kristin Solberg.

Senterets internasjonale fagseminar samlet freds- og dialogarbeidere fra hele verden til samtaler og erfaringsdeling om de mange dilemmaene som oppstår i krig og fred.

POCKETS OF PEACE 2023

Internasjonalt fagseminar for freds- og dialogarbeidere

11-13. juni ønsket senteret velkommen til internasjonalt fagseminar på Lillehammer. Gjennom refleksjon og erfaringsutveksling satte vi søkelyset på aktuelle dilemma som freds- og dialogarbeidere møter i det daglige.

Hva er fred? Hvordan forbereder vi oss på fred? Når er en krig avsluttet? Dette er noen av spørsmålene som ble stilt under en tredagers samling for det internasjonale alumninettverket «Pockets of Peace».

Med flere eskalerende konflikter som bakteppe, ikke minst Russlands angrepskrig på Ukraina, ønsket vi å skape en møteplass for utfordrende spørsmål, kompleksitet og usikkerhet, fremfor absolutte svar.

Til sammen 39 deltakere fra land som Tyskland, India, Canada, Iran, USA, Danmark, Colombia, Russland og Ukraina, kom sammen i junidager på Lillehammer

under overskriften «Dilemmas in War and Peace» – samtlige dedikerte freds- og dialogarbeidere med erfaring fra mange ulike kontekster.

Dialogarbeid på grasrotnivå

Maja Zabokrzycka fra *Dom Pokujo* («Fredshuset»), presenterte erfaringer med å skape rom for dialog i polariserte kontekster i Polen, der man også har klart å inkludere høyreekstreme stemmer. Videre delte ukrainske meglere og dialogutøvere hvordan Russlands angrepskrig har påvirket arbeidet for dialog på grasrotnivå i hjemlandet.

”

Hvordan skal vi forholde oss til russere i eksil som ikke støtter Putins krig? Skal vi ha kontakt med dem, selv når de ønsker å bidra? Personlig tror jeg ikke vi er klare for det.

Fra Anja Zalo fikk vi fortellinger fra grensetraktene i Nord-Norge. Der måtte brobyggingsarbeidet og «folk-til-folk-samarbeidet» plutselig opphøres da Russland angrep Ukraina. Vennskap- og naboskap, og det å være norsk-russisk ble også satt på prøve i en tid med sterke fiendebilder.

Den irakiske journalisten Salam Omer, snakket om pressens mange dilemmaer i krig og konflikt. I konfliktområder kan journalister møte på mange utfordringer i et landskap med mye desinformasjon, usikkerhet og fare.

Fra Chile deltok også en stor delegasjon som delte erfaringer fra det møysommelige arbeidet med å styrke tillit og demokrati, i et land der mange gamle sår fremdeles gjør det vanskelig å snakke sammen.

Dialogens muligheter og begrensninger

Som fredsarbeider er det lett å bli motløs i en verden som for mange virker stadig mer utrygg og uforutsigbar. Derimot kan det å komme sammen og stille hverandre de vanskelige spørsmålene ha en verdi. Forhåpentligvis kan det bidra til fornyet styrke og håp.

Blant dilemmaene som ble løftet var: når er tiden inne for dialog? Kan man snakke med fienden mens krigen pågår? Hva må man passe på for hindre at situasjoner blir verre?

– Dialogen har et stort potensial, men der det er sterke fiendebilder kan den gjøre mer skade og komme i vanry, var det enkelte som hevdet.

Finne humanitet i «den andre»

Å humanisere «den andre» var også et sentralt tema i løpet av seminaret. Først når man møtes ansikt til ansikt er det mulig å se hele mennesket. Men når krigen er et faktum, er det en lang vei å gå.

Frykten for at motstandskampen skal svekkes, er et hinder for dialog mellom ukrainere og russere. «Krigen må først vinnes», ble det sagt.

– Hvordan skal vi forholde oss til russere i eksil som ikke støtter Putins krig? Skal vi ha kontakt med dem, når de ønsker å bidra i fredsarbeid? Personlig tror jeg ikke vi er klare for det, uttrykte en av de ukrainske deltakerne.

Positiv og negativ fred

Fredsbegrepet ble også diskutert på bakgrunn av fredsforskeren Johan Galtungs skille mellom «positiv» og «negativ» fred. Kort fortalt beskriver det første et samfunn med fravær av krig og direkte vold, og vektlegger samarbeid, frihet fra undertrykkelse og en fredskultur. Negativ fred derimot, peker på mangelen av å leve frie og gode liv.

I Afghanistan vant Taliban-regimet etter tjue år med krig mot USA og NATO. Nå er det negativ fred, med mindre bomber og aktive kamphandlinger, men fravær av det meste annet som kjennetegner et fredelig samfunn som demokrati, ytringsfrihet og grunnleggende menneskerettigheter.

Vitnesbyrd fra Afghanistan

Direkte fra Afghanistan, på storskjermen i Bie-Lorentzen-salen på Nansenskolen, fikk deltakerne sterke vitnesbyrd om tiden etter Talibans maktovertakelse i august 2021. Likevel er det lysglimt av håp. Samfunnsutviklingen på grasrota fortsetter, og dialogen har en sentral rolle der. Dette ble også løftet fram av humanitære organisasjoner med tilstedeværelse i landet.

– Selv om Taliban vant krigen, ser vi at det finnes lommer av fred. Vi gjør det vi kan for å utvide disse ved å bygge opp kapasitet i lokalsamfunnene. Her spiller dialog en viktig rolle. Det folk trenger er mat, skoler, utdanning og helsetjenester. Dette bidrar også til mer fredelige samfunn, fortalte Silje Olsen fra Afghanistankomiteen.

MØTEPLASSER

Pilegrimsferd med fokus på forståelse

Om man vandret pilegrimsleden mellom Oslo og Trondheim sommeren 2023 fikk man kanskje muligheten til å møte den tysk-tyrkiske imamen Seyran Ateş på veien.

Seyran er en kjent muslimsk feminist, advokat og imam. I en årrekke har hun vært en modig forkjemper for religiøs frihet og likestilling. I løpet av 5 uker gikk hun 643 kilometer fram til Nidarosdomen og Olavfestdagene. Hun gikk for å finne fred, dele håp og tro på en bedre verden, og for å rette søkelyset mot pågående brudd på grunnleggende menneskerettigheter.

En torsdag tidlig i juli nærmet hun seg Lillehammer og fikk følge på veien av flere medarbeidere fra Nansen Fredssenter. Vel framme på Nansenskolen, fikk publikum mulighet til å se dokumentarfilmen «Seyran Ateş, Sex, Revolution and Islam», og delta i en dialog med henne etterpå. Tema for samtalen var menneskerettigheter og forsoning. Dette var også et av målene hennes med pilegrimsvandringen: å møte folk og skape gode samtaler underveis.

Arrangementet var et samarbeid med Pilegrimssenter Dale-Gudbrand lokalt og Nasjonalt Pilegrimssenter.

Sommeren 2023 gjestet den verdenskjente kvinnelige imamen, Seyran Ateş (i midten), Nansen Fredssenter. Flere av senterets medarbeidere fulgte henne et lite stykke på veien mot Nidarosdomen og Olavfestdagene.

Arendalsuka 2023

Arendalsuka er en møteplass for alle som er engasjert i samfunnet vi lever i. Rundt 1700 arrangementer og 200 stands fyller Arendal sentrum gjennom fem dager i august.

Nansen Fredssenter deltok også i år i Menneskerettighetsteltet, sammen med nettverket av freds- og menneskerettighetsentre i Norge. Ved å gi mikrofon til mange ulike stemmer, løftet vi mangfoldet av sentrenes arbeid innen forebygging av krig og konflikt.

VÅRE ARRANGEMENTER I MENNESKERETTIGHETSTELTET:

Mandag 14. august

Sammen styrker vi demokratiet

Arr: Freds- og menneskerettighetsentrene i Norge (FMS)

Dilemmaer i krig og fred: Hvordan påvirker krig samhold i skoler og lokalsamfunn?

Arr: Nansen Fredssenter, Arkivet og Det Europeiske Wergelandsenteret (EWC)

Tirsdag 15. august

Fra forforskning til forsoning – Majoritetens ansvar når lytting skal bli til handling

Arr: Nansen Fredssenter, Narviksenteret og Arkivet

Dialog som brobygger i konfliktfylt naturforvaltning: Med eksempel fra Tanavassdraget

Arr: Nansen Fredssenter og Nasjonalt villakssenter

ARENDAUSUKA 2023

Sammen styrker vi demokratiet

I Menneskerettighetsteltet under Arendalsuka stod demokratibyggning og menneskerettighetsarbeid på programmet fra morgen til kveld.

Freds- og menneskerettighetsentrene i Norge jobber helhetlig og systematisk gjennom året for å styrke historiebevisstheten og dialogens plass i samfunnet. Målet er å ruste både unge og voksne til kritisk og selvstendig tenkning, rotfestet i vårt universelle menneskeverd. Ved å styrke individet, styrker man også fellesskapet slik at man sammen kan møte utfordringene vi som samfunn står overfor.

men styrker vi demokratiet og menneskerettighetssentrene i Norge

Norunn Grande fra Nansen Fredssenter deltok i direktørsamtalen om hvordan freds- og menneskerettighetssentrene arbeider for å styrke demokratiet i en urolig tid.

Under åpningen av Menneskerettighetsteltet deltok samtlige direktører i en samtale om hvordan sentrene jobber for å styrke demokratiet i en urolig tid. Flere fremhevet sentrenes rolle som møteplass for inkluderende samtaler og steder der det mobiliseres for fred.

Arvin Gadgill, direktør ved UNDP Global Policy Center for Governance.

Daglig leder Norunn Grande snakket blant annet om Nansen Fredssenters fokus på å løfte de mange dilemmaene som kan oppstå i krig og konflikt. Ifølge Grande har det blitt trangere ytringsrom for fredsstemmer, og hun tok til orde for at det bør være rom for flere til å ytre seg, også de som uttrykker tvil.

Til åpningsarrangementet var også Arvin Gadgill fra UNDP Global Policy Center for Governance invitert for å si noen avsluttende ord. Ifølge Gadgill er det mye som tyder på at vi nå er inne i en demokratisk «motbølge», hvor flere land blir mindre demokratiske. I dette landskapet har freds – og menneskerettighetssentrene en viktig rolle for å bekjempe totalitære tendenser og løfte menneskeverdet.

SCENEDIALOG: Paneldeltakerne svarer på spørsmål fra publikum. Fv. Christiane Seehausen (fasilitator), Silje Karine Muotka (sametingspresident), Dag Hessen (professor i biologi) og Alf Olsen Jr. (daglig leder, Nasjonalt villakssenter).

ARENDA SUKA 2023

Dialog som brobygger i konfliktfylt naturforvaltning

Med eksempel fra Tanavassdraget, verdens viktigste vassdrag for atlantisk laks, ønsket vi velkommen til en samtale om hvordan dialog kan bidra til å bygge tillit mellom parter i konfliktfylt naturforvaltning.

I 2021 ble villaksen rødlistet, noe som førte til at Tanaelva ble stengt for laksefiske. Konfliktnivået har vært høyt og tonen knallhard mellom de ulike interessene knyttet til villaksen. En av flere sentrale linjer i konflikten har vært mellom den samiske lokalbefolkningen og statlig forvaltning.

I dette landskapet har Nansen Fredssenter i samarbeid med Nasjonalt villakssenter arbeidet for å få partene til å snakke sammen. På Arendalsuka delte vi erfaringer fra dialogprosessen så langt, og inviterte til scenedialog med professor i biologi, Dag Hessen, sametingspresident Silje Karine Muotka og daglig leder ved Nasjonalt villakssenter, Alf Olsen.

– Sett med samiske øyne handler det om at vi mennesker lever av og med naturen. Fra vi er barn lærer vi at naturen er besjelet. Dessverre opplever vi ofte en patroniserende holdning utenfra, hvor man forsøker å latterliggjøre denne måten å tenke på. Det høres veldig urfolksromantisk ut, men om vår kulturutøvelse skal ha en fremtid er det viktig å forstå, sa sametingspresidenten.

Seniorrådgiver Christiane Seehausen forteller om arbeidet med dialog i Tana i Øst-Finnmark.

Dag Hessen innrømmet at han i utgangspunktet var skeptisk til dialogformen, men at han nå så et stort potensial i denne tilnærmingen – også i andre natur- og ressurskonflikter.

– Dialogen er viktig i en verden som blir mer polarisert, men kanskje særlig i naturforvaltningen. I alt fra arealinngrep til klima har det vært mye grøftekantskrig. Man kan ikke snu en stein uten at det påvirker noen. Nettopp det å komme sammen og erkjenne at det er vanskelig, er viktig, understreket Hessen.

”

Dialogen er viktig i en verden som blir mer polarisert, men kanskje særlig i naturforvaltningen

– Dag Hessen, professor i biologi

Hvordan påvirker krig samhold i skoler og lokalsamfunn i Norge?

På kort tid har det kommet mange ukrainske flyktninger som skal inkluderes i skole og lokalsamfunn. Hvilke utfordringer kan oppstå som følge av krig og konflikt?

Dette var utgangspunktet for en samtale i samarbeid med Arkivet og det Europeiske Wergelandsenteret (EWC). Til å delta i panelet inviterte vi Ingun Steen Andersen, faglig veileder og nasjonal koordinator i Dembra/HL-senteret, Ingrid Aspelund fra Wergelandsenteret, Lætif Akber, som representerte Rødt Agder og Terje Oscar Halland, rektor ved Moltemyr skole i Arendal.

Selv om krig utfordrer skolens samhold, må også skoler vurdere hvilke samtaler som er riktige å ta i klasserommet, mente Halland:

– Vi er mest opptatt av at barn skal få være barn, uansett hvor de kommer fra. Storpolitikken er noe de voksne kan drive med. Likevel, vi er ikke uberørt og

mange kjenner på sorg, sinne og traumer. Da er det viktig å være på vakt med nok hender og ressurser.

Ingun Steen Andersen, pekte blant annet på den vanskelige balansegangen mellom *hva* og *hvor mye* man skal si.

– Mange har behov for å snakke om ting og det er viktig for å unngå ytterligere fiendebilder og hatprat. Samtidig skal man ivareta de mest sårbare elevene. Utfordringen er å unngå det å retraumatisere enkeltindivider uten å bli et taushetsregime.

Samtalen ble fasilitert av Anita Rapp-Ødegaard fra Nansen Fredssenter.

”
Utfordringen er å unngå det å retraumatisere enkeltindivider uten å bli et taushetsregime

– *Ingun Steen Andersen, nasjonal koordinator i Dembra.*

Samhold i skolen var blant samtaler som ble løftet i Menneskerettighetsteltet: Fv. Anita Rapp Ødegaard (fasilitator), Terje Oscar Halland (rektor, Moltemyr skole), Ingun Steen Andersen (Dembra/HL-senteret), Ingrid Aspelund (Wergelandsenteret) og Lætif Akber (Rødt Agder).

Er det håp om fred i Midtøsten?

– Åpent møte med Lars Gule, Silje Kampesæter og Lene Espelund

Mandag 23. oktober var det åpent hus for alle som ønsket å forstå bakteppet for konfliktene og krigføringen i Israel og de okkuperte palestinske områdene. Over 120 personer møtte opp.

30 år etter Osloavtalen ser det bekmørkt ut for varig fred i Midtøsten, men finnes det lysglimt av håp? Dette var utgangspunktet for møtet som ble arrangert i samarbeid med Nansenskolen og Lillehammer Internasjonalt Forum.

Bie-Lorentzen-salen på Nansenskolen var fylt til randen denne kvelden, mange måtte nøye seg med en plass utenfor i peisestua, andre satte seg rett og slett på gulvet. Alle var kommet for å lytte til tre engasjerte stemmer som med hver sin inngang bidro til å utvide forståelsen for konflikten.

– Menneskerettigheter gjelder for alle. Uavkortet! Sa forsker og Midtøsten-ekspert, Lars Gule.

Han var klokkeklar i sin fordømmelse av alle menneskefiendtlige handlinger, fra alle parter i konflikten. Derimot mente han at den som hadde makt

og mulighet til å stoppe krigen og skape en varig løsning, er Israel. Videre understreket han at det går et klart skille mellom antisemittiske handlinger og legitim statskritikk. Personlig mente han at toget har gått for en tostatsløsning, og at en felles stat for både israelere og palestinere i dag er det eneste reelle alternativet.

Narrativer og desinformasjon

Silje Kampesæter, distriktsredaktør i NRK Innlandet og tidligere Midtøsten-korrespondent for Aftenposten, satte ord på journalistens dilemmaer i deknningen av krig og konflikt.

– En sentral utfordring for mange journalister er hvordan vi skal forholde oss til det vi ser. Fordi vi er der vi er, formidler vi også et narrativ. Det man opplever kan også være iscenesatt og derfor er det viktig å formidle over tid.

*Fordi vi er der vi er,
formidler vi også et narrativ*

*– Silje Kampesæter, journalist
og distriktsredaktør i NRK*

Silje Kampesæter, distriktsredaktør i NRK og tidligere Midtøsten-korrespondent, fortalte om journalistens mange dilemmaer i deknningen av krig og konflikt.

”

Menneskerettigheter gjelder for alle. Uavkortet!

– Lars Gule, forsker og Midtøsten-ekspert

Lars Gule og Lene Espelund bidro med innsiktsfulle innlegg som utvidet forståelsen for konflikten i Midtøsten.

Bie Lorentzen-salen på Nansenskolen var fylt til randen denne kvelden.

– Det florerer også mye desinformasjon, så vi må fakta-sjekke alt. Det kan være frustrerende for mange, men avgjørende for å beholde vår journalistiske integritet.

Fredsbevegelse med brukket rygg

Lene Espelund, medlem av Nansen Fredssenters faglige råd, har selv arbeidet i regionen for Leger uten grenser samt ledsagerprogrammet i Kirkens Nødhjelp. Hun har også skrevet om israelsk freds-

bevegelse i sin mastergrad. Espelund fortalte om sivilt samfunn i Israel.

– Diskusjon og uenighet er en viktig del av jødisk tradisjon, og det er underkommunisert hvor mye uenighet det faktisk er mellom folk. Det finnes mange motstemmer mot krigen, men akkurat nå ligger den israelske fredsbevegelsen nede med brukket rygg, sa Espelund.

Aldri igjen, uansett hva som står i passet ditt

– Benjamin Lønne Røsler

MØTEPLASSER

Fakkeltog for fred

”

Mange trosset minusgradene og lyste opp Lillehammers gater i solidaritet med alle berørte i den pågående krigen mellom Israel og Hamas lørdag den 18. november

Det begynte med en telefonsamtale fra sykepleier og mor, Kjerstin Sato Nordengen til Nansen Fredssenter. Nordengen satte ord på den sterke avmaktsfølelsen over volden og brutaliteten som følge av krigen mellom Israel og Hamas. Hun utfordret også senteret til å gjøre noe konkret.

Selv om Lillehammer er en liten by i et lite land med begrensede muligheter til å påvirke verdenspolitikken, har det likevel en verdi å komme sammen og kreve at menneskerettene får større plass.

Sammen med Nansenskolen, Lillehammer Internasjonalt Forum og Linjeforeningen for Internasjonale studer ved Høgskolen i Innlandet, bidro fredssenteret på kort tid til å organisere et fakkeltog til støtte for alle som er berørt av krigen. «Stopp bombingene, frigi de sivile gislene og få humanitær hjelp inn til Gaza» var parolene for markeringen.

Større rom for menneskerettene

Det ble mange sterke inntrykk og appeller på Sigrid Undsets plass, i hjertet av Lillehammer. I tillegg til

Nordengen selv, manet også andre appellanter til samhold i en vanskelig tid.

Mange ble berørt av den palestinske studenten Raed Fayeze. På daværende tidspunkt hadde han selv mistet minst 25 slektninger i bomberegnet på Gaza. For mange var det også kraftig kost å

lytte til lege Anna Randby som formidlet sterke historier direkte fra sykehus på Gaza.

Lene Espelund, som her representerte Lillehammer Internasjonalt Forum, leste også opp en tekst skrevet av skuespiller og lillehamring, Benjamin Lønne Røslers. Hans jødiske farfar overlevde Holocaust. «Aldri igjen, uansett hva som står i passet ditt», var Røslers budskap.

Markeringen ble avrundet med varm gløgg, samt musikalske innslag fra elever ved musikkhøyskolen LIMPI.

I samtale med Signe Strøm, rektor ved Nansenskolen, fortalte spesialrådgiver Alfredo om dramatiske kuppdager i Chile i 1973, og veien til en ny tilværelse i Norge.

MØTEPLASSER

12 år gamle Alfredo så sin egen far bli arrestert – 50 år etter jobber han for forsoning i Chile

Det ble mange sterke inntrykk da Nansen Fredssenter og Nansenskolen inviterte til åpent møte med spesialrådgiver Alfredo Zamudio.

11. september 2023 markerte Chile 50 år siden militærkuppet. Fremdeles preges landet av stor sosial ulikhet og en rekke politiske utfordringer.

I over fire år har Alfredo Zamudio ledet Nansen Fredssenters arbeid i Chile, og skapt møteplasser for dialog og forsoning. Arbeidet som til nå har vært lite kjent i norsk offentlighet, ble til i etterkant av opptøyene i 2019. Da tok folk til gatene med krav om ny grunnlov og sosiale reformer.

Under et åpent møte den 13. september på Nansenskolen fortalte Alfredo om senterets arbeid for dialog og forsoning i Chile.

– Vår tilstedeværelse har vært et forsiktig diplomatisk og faglig arbeid, i tett samarbeid med siviltt samfunn og universiteter. Senteret har bidratt med kapasitetsbygging, men også lagt til rette for møteplasser. Hensikten har vært å styrke tilliten mellom chilenerne, og vise vei mot en felles fremtid, forklarte Alfredo.

”

Norge reddet min far og meg fra diktaturets vold. Det er et stort privilegium å gjøre et lite stykke arbeid, med støtte fra norske myndigheter, for å hele sårene som fremdeles preger vår samtid i Chile

– Alfredo Zamudio, spesialrådgiver og prosjektleder for Chile

Mistet alt han eide

Han har selv vært på flukt og vet hva det vil si å leve i et diktatur. Alfredo fortalte om dramatiske kuppdager i 1973, de personlige tapene og veien til en ny tilværelse i Norge.

Dagen etter at general Augusto Pinochet styrte den lovlig valgte regjeringen, ble Alfredos far arrestert og dømt til tre års fengsel. Alfredo ble alene som 12-åring og måtte greie seg selv. Tre år senere ble hans far løslatt på flyplassen i Santiago ved hjelp av den norske ambassadøren Frode Nilsen, som ledsaget dem begge til flyet som førte dem til Norge.

– Norge reddet min far og meg fra diktaturets vold. Det er et stort privilegium å gjøre et lite stykke arbeid, med støtte fra norske myndigheter, for å hele sårene som fremdeles preger vår samtid i Chile, fortalte Alfredo.

Samlet 32 000 til samtaler om fremtidens Chile

Siden 2019 har senteret nådd over 32 000 mennesker gjennom ulike dialogaktiviteter i Chile.

– Gjennom våre dialogmøter og workshops har vi samlet studenter, akademikere, urfolk, aktivister og politiske ledere på toppnivå til samtaler om Chiles fremtid.

Samarbeid er en viktig suksessfaktor og årsak til at senteret har klart å nå ut til så mange mennesker. Nansen Fredssenter har samarbeidet med over 50 lokale og nasjonale aktører, deriblant universiteter, kommuner, lokalsamfunn, organisasjoner og privat sektor som har bidratt og deltatt i senterets aktiviteter.

Det tar tid å bygge tillit

Chilenerne er et folk som har mye å snakke om. En vond fortid og mange åpne sår har gjort det vanskelig å skape møteplasser der perspektiver kan utveksles og utfordres.

– Dialog er en mulighet til å si og høre ting man ellers ikke pleier å forholde seg til. Utfordringen er å oppmuntre og gjøre rommet trygt nok til at deltakerne forblir i samtalen, selv når det er ubehagelig, var Alfredos budskap.

OKTOBER 2019: Mange chilenerne tok til gatene med krav om ny grunnlov og sosiale reformer.

Nettverk

Nettverk og samarbeid er viktig i freds- og dialogarbeid. I 2023 har vi styrket både eksisterende og etablert nye samarbeidsrelasjoner – lokalt i Innlandet fylke, i Norge og på tvers av landegrensene. Samarbeid mellom virksomheter og enkeltindivider er viktig på mange plan. Ved å jobbe sammen får man til enda mer. Et godt nettverk er også essensielt for å formidle kunnskap om og videreutvikle vår erfaringsbaserte tilnærming til dialog og fredelig konflikthåndtering. Dette sikrer bærekraften i våre prosjekter og aktiviteter.

NETTVERK

Samling med fokus på undervisning om 2. verdenskrig

I juni 2023 deltok Nansen Fredssenter på samling i Gdansk med Nettverk for holdningsskapende formidling. Nettverket er et samarbeid mellom museer, sentre og institusjoner i Norge, som har opplæring og formidling av demokrati, fred og menneskerettigheter som sentrale tema.

I 2023 gikk turen til Gdansk i Polen, med Hvite Busser som vertskap. Der besøkte vi blant annet konsentrasjonsleiren Stutthof, Museet for andre verdenskrig, samt Det Europeiske solidaritetscenteret som formidler historien om Polens vei til demokrati.

Nettverkssamlingen gir faglig påfyll og erfaringsutveksling, inkludert verdifulle samtaler om hvordan man løser pedagogiske dilemmaer i møte med ung-

dom. Turen gav også innsikt i hvordan man snakker om Holocaust og andre verdenskrig i Polen.

Disse samlingene er årlige, og vertskapet ruller mellom medlemsorganisasjonene. Blant deltakerne finner vi samtlige freds- og menneskerettighets-sentre, Hvite Busser, Stopp hatprat, Jødisk Museum i Trondheim og Røde Kors. I 2025 er det Nansen Fredssenter sin tur til å arrangere.

Porten til konsentrasjonsleiren Stutthof utenfor Gdansk. Foto: Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland.

POCKETS OF PEACE

Hvordan lage lommer av fred i fellesskap?

Dialog i konfliktfylt naturforvaltning og antidemokratiske holdninger blant unge stod på agendaen for Pockets of Peace i 2023, fredssenterets internasjonale alumninettverk.

Tre år etter lanseringen er det fremdeles kraft og engasjement i Pockets of Peace. Mange opplever at nettverket er en verdifull møteplass for kontakt, inspirasjon og samtaler om utfordringer og mulige løsninger innen freds- og dialogarbeid.

Nansen Fredssenter etablerte alumninettverket i 2021 for å sikre kontinuitet og kontakt mellom mennesker som har deltatt på kurs og dialogaktiviteter i regi av senteret.

I 2023 gjennomførte vi tre webinarer for nettverksmedlemmene. Det første seminaret i februar tok for seg om dialog faktisk fører til endring. Forsker, dialogfasilitator og alumni, Josh Nadeau, delte innsikter i hvordan gode evalueringspraksiser kan bidra til bedre kunnskap om dette.

I september ble plattformen brukt for å utforske dialogens potensial i naturforvaltningskonflikter. Seniorrådgiver Christiane Seehausen delte erfaringer fra senterets dialogarbeid i Tana i Øst-Finnmark.

På tampen av året i desember, stod håndtering av antidemokratiske holdninger og ytringer blant unge i fokus. Rådgiver Harald Aksnes Karmhus og Dembraveileder Line Røst Thorsrud presenterte hvordan senteret jobber med dialog og holdningsskapende arbeid i skolen.

Dialog og evalueringspraksiser, naturforvaltningskonflikter, og forebyggende arbeid blant unge, var tema for årets PoP-webinarer.

Norske og chilenske kollegaer samlet til obligatorisk gruppebilde på trappen foran 1918-bygget ved Nansen Fredssenter.

NETTVERK

Besøk fra Chile-teamet

Siden 2019 har Nansen Fredssenter arbeidet med å skape møteplasser for dialog og forsoning i Chile. I juni 2023 var vårt dedikerte Chile-team i Norge for å dele erfaringer fra prosessen så langt og fortelle om veien videre.

Teamet i Chile snakket blant annet om arbeidet med å skape vilje til dialog mellom politikere og sivilt samfunn (Encuentros Nansen), samt senterets dialogaktiviteter mellom mapuchefolket og andre relevante aktører i Araucanía, sør i Chile.

Teamet på Lillehammer fortalte også om vårt arbeid med å forebygge utenforskap og antidemokratiske

holdninger i skolen gjennom Dembra-programmet, samt erfaringer fra dialogprosesser i konfliktfylt naturforvaltning.

Vi er glade for at senterets forsiktige tilnærming bærer frukter, og bidrar i samtalen om Chiles fremtid.

Kursene våre

Nansen Fredssenter utvikler kurs med utgangspunkt i våre egne og andres erfaringer innen freds- og dialogarbeid.

På Lillehammer tilbyr vi tre faste kurs med åpen påmelding: introduksjonskurset *Dialog i konflikter*, *Fasilitering av dialog*, et påbyggingskurs for erfarne freds- og dialogarbeidere, samt *Fasilitering av folkedialog*, som gir kunnskap om hvordan man organiserer og fasiliterer dialogiske folkemøter.

Senteret skreddersyr kurs og workshops for grupper som ønsker å lære mer om dialog og konflikthåndtering. Kursene går over fem dager, mens workshops som også har dialogkomponenter, er betydelig kortere. Sammenlagt gjennomførte vi 11 kurs og 33 workshops i 2023.

KURSENE VÅRE

Dialog i konflikter

I desember ønsket vi på ny velkommen til internasjonalt kurs i «Dialog i konflikter» for engasjerte mennesker fra hele verden.

Nansen Fredssenter opplever at kursene våre blir lagt merke til av stadig flere som er interessert i dialogmetoden. Av de mange som søkte om plass på kurset, valgte vi 18 deltakere fra Europa, Latin- Amerika, Midtøsten, Afrika, USA og Australia.

Gruppens mangfoldighet gav seg ikke bare til uttrykk i nasjonalitet, men også i erfaringsbakgrunn. Flere av deltakerne hadde jobbet med dialog eller lignende tilnærminger som konfliktmegling.

Faglig påfyll, men også vennskap

Enkelte hadde konkrete tanker til hvordan kunnskapen fra kurset kunne brukes i det daglige. Eksempelvis ønsket en av deltakerne som jobber på den norske ambassaden i Colombia, å bruke kunnskapen for å bli bedre rustet til å møte konfliktsituasjoner.

Årets kursdeltakere viste et stort engasjement for innholdet. Gjennom menneskemøter på tvers av landegrensener og erfaringer, bød kurset både på personlige vennskap og faglig nettverksbygging.

En bedre verden er mulig

Å jobbe med konflikthåndtering er krevende, men kanskje enda mer nå på grunn av pågående kriger som har blusset opp de siste årene. Mennesker som bruker all sin energi på å jobbe for en bedre verden kan

I vårt moderne samfunn er vi så drillet på diskusjon, og at enten vinner man eller så taper man. Det er ikke noe midt imellom

– River Hustad, seniorrådgiver OSSE.

lett miste motet. For mange er kurset en viktig møteplass, der engasjerte stemmer kommer sammen for å lære, bli inspirert og gi hverandre støtte.

– I vårt moderne samfunn er vi så drillet på diskusjon, og at enten vinner man eller så taper man. Det er ikke noe midt imellom, forteller River Hustad, seniorrådgiver i den europeiske samarbeidsorganisasjonen OSSE og fortsetter:

– For meg personlig har dette vært en stor åpenbaring. Nesten revolusjonerende. Det er en revolusjonerende måte å tenke på om samspillet mellom mennesker og hvordan vi kommuniserer.

KURSENE VÅRE

Dialog er ikke en koseprat

- Avansert fasiliteringskurs

I oktober arrangerte Nansen Fredssenter kurs i hvordan man kan legge til rette for dialog i konflikt og i situasjoner der kontroversielle temaer skiller folk.

I oktober ønsket vi tolv internasjonale deltakere velkommen til et høstfarget Lillehammer for å delta på vårt årlige kurs i dialogfasilitering. Kurset ble gjennomført i samarbeidet med mangeårig samarbeidspartner i Polen, Agata Urbanik. Hun har selv deltatt på dette kurset for mange år siden, og jobber nå med dialogfasilitering.

Kurset som går over fem dager, retter fokus mot fasilitator-rollen: hvordan en dialogfasilitator kan bidra til en trygg atmosfære, hvilke utfordringer hen kan stå overfor, samt hvordan planlegge og gjennomføre ulike typer dialoger. Dette krever stor selvinnsikt og evne til selvrefleksjon fra den enkelte.

Et tilbud til erfarne dialogarbeidere

Gruppen var liten, men dedikert og ikke minst kunnskapsrik. Fasiliteringskurset er et tilbud til dem som har deltatt i våre kurs – introduksjonskurset *Dialog i konflikter* eller *Fasilitering av folkedialog* – eller allerede har relevant erfaring med dialogarbeid.

Å jobbe med mennesker som har verdifulle forkunnskaper er interessant og faglig givende. Noen av deltakerne kom fra svært vanskelige konfliktområder som for eksempel Colombia og Nepal. Samtlige bidro med erfaringer som var viktig for gruppens læringsprosess.

Kritisk refleksjon

Mange deltakere blir overrasket over at dialog er langt fra noen koseprat, men at det også kan by på konstruktivt ubehag.

Lillehammer viste seg med sin fineste høstprakt da senteret ønsket velkommen til kurs i fasilitering av dialog.

Agata Urbanik (til venstre) sammen med Trine Christensen fra Nansen Fredssenter.

Kurset viste at det å bringe sammen deltakere fra det globale sør og det globale nord har en viktig funksjon. Slike møteplasser for læring bidrar til å stille spørsmål ved blant annet «typisk» vestlige holdninger rundt tema som klimaendringer eller medborgerskap – holdninger som fra andre steder rundt kloden kan fremstå som arrogante eller selvgode. Krittisk refleksjon fra dem som føler at de sitter med fasiten blir avkrevet. Dette er viktig for en god dialog.

Humor og alvor

En annen krevende side av kurset, er at samtlige deltakere må teste ut sine ferdigheter gjennom rollespill. Selv om det er mye å tenke på, kan det også oppstå mange morsomme situasjoner. Det viser at alvor og humor kan gå hånd i hånd, selv om temaene kan være utfordrende.

Dialogprosesser

Dialogprosesser er langvarige engasjement i konkrete konfliktsituasjoner, der vi arbeider systematisk med å skape større forståelse og bygge tillit mellom grupper og individer. For mennesker som står i konflikt kan dialog bidra til å bryte ned skillelinjer og endre fastlåste konflikter til nye muligheter. Vårt mål er ikke å komme med løsninger, men heller å skape trygge samtalerom der man forstår både seg selv og andre i nytt lys.

Fredsarbeid i laksestrid

– Dialogprosessen i Tanavasssdraget

Forvaltningen av den verdensberømte Tanaelva skaper splid. Nansen Fredssenter samarbeider med Nasjonalt villakssenter for å få partene i konflikten til å snakke sammen.

Etter at villaksen ble rødlistet i 2021, har det vært full stans i laksefisket i Tanaelva i Øst-Finnmark, verdens største vassdrag for atlantisk laks. Elva er viktig for matauk og har en historisk og kulturell betydning for mange. For elvesamene er fisket også viktig for deres kulturutøvelse, noe mange frykter vil forsvinne uten tilgang til elva. Som en konsekvens av nedstengingen har konfliktnivået rundt lakseforvaltningen økt.

Konflikten er kompleks og involverer mange aktører: Det er splittelse mellom de som vil fiske med garn i sjøen og sportsfiskere, mellom forskere og lokalkunnskap, forvaltere og kommunestyre. Uenighet har det også vært mellom aktører på begge sider av den norsk-finske grensen. En av de mest sentrale konfliktlinjene går mellom samiske interesseorganisasjoner og statlige forvaltningsmyndigheter.

BROBYGGING: Nansen Fredssenter bistår Nasjonalt villakssenter med dialogkompetanse i Tana. Hensikten er å styrke tilliten mellom ulike interesser tilknyttet forvaltning av villaks. Foto: Ninara (Flickr, Creative Commons).

I dette landskapet har Nansen Fredssenter i samarbeid med Nasjonalt villakssenter arbeidet for å få partene til å snakke sammen. Målet er å bygge forståelse på tvers av uenighet slik at man forhåpentligvis kan se hverandre og konflikten i et nytt lys.

Forskning vs. tradisjonell kunnskap

Situasjonen har revet opp mange gamle sår om kolonisering og fornorskning, og det som for mange oppleves som en stat som ikke anerkjenner urbefolkningens rettigheter. Flere mener at de ikke blir lyttet til og ser konflikten i sammenheng med andre pågående ressurskonflikter som utbyggingen av vindkraft på Fosen.

Blant de samiske representantene uttrykker enkelte at tradisjonell kunnskap hverken verdsettes eller blir vurdert i like stor grad av forskerne. I stedet for å snakke sammen direkte, har diskusjonene gått varmt i sosiale medier og avisenes debattsider.

Nye stemmer i dialogen

I 2023 gjennomførte senteret fire felles dialogsamlinger samt flere enkeltsamtaler med berørte aktører. Samlingene går over to dager med en gruppe på ca. 30 deltakere.

I hovedsak er det den samme gruppen som deltar hver gang. Underveis har man likevel åpnet for å inkludere nye aktører man anser som viktige nøkkelpersoner i konflikten. I 2023 klarte man å inkludere forskere fra både Norge og Finland. Dette har vært etterspurte stemmer som ble viktige for den videre prosessen.

Å bygge tillit tar tid

Når man sitter sammen og snakker åpent i en dialog-sirkel, betyr det ikke at uenigheten forsvinner. Men ved å lytte til hverandre klarer man forhåpentligvis å se forbi posisjoner og se at hver og en er der i kraft av seg selv, som et menneske med følelser og behov.

I en av dialogene kom det en unnskyldning fra en deltaker som beklaget tidligere ordbruk. En annen deltaker uttrykte skepsis til dialogformen som metode, men var likevel glad for muligheten til å møtes på denne måten.

Dialog er en svært langsom prosess og arbeidet i Tana er ikke noe unntak. Det er små steg som over tid forhåpentligvis bidrar til økt tillit og respekt, og kanskje til og med enighet om hvordan man forvalter villaksen på best mulig måte.

DIALOGPROSESSER

Religionsdialog – felleskap på tvers av tro

I løpet av 2023 gjennomførte Nansen Fredssenter seks religionsdialoger sammen med Samarbeidsrådet for Tros- og Livssynssamfunn (STL) i Oslo.

Deltakerne representerte ulike tros- og livssynssamfunn som Den katolske kirke, Humanistene, Kvekersamfunnet i Norge, Den norske kirke, samt flere moskeer og pinsemenigheter i Oslo.

Samarbeidet kom i stand etter at lederen for STL Oslo deltok på senterets kurs i fasilitering av folkedialog. Hun ønsket å tilby en serie med dialoger for medlemmer i STL Oslo, der disse kunne bli bedre kjent med hverandre i en trygg ramme.

Å være en religiøs minoritet i et sekulært Norge kan tidvis være utfordrende. Da kan det å være en del av et større felleskap, hvor man kan snakke åpent og

ærlig med hverandre, være til stor støtte. Det kan også være enkelte samtaleemner som er mer vanskelig å snakke om, med mange standpunkter mellom deltakerne. Dialogen bidrar til å skape en arena for å løfte sensitive og konfliktfylte tema.

Dialogmøtene ble kombinert med et godt måltid. Den uformelle settingen bidro til at deltakerne ble bedre kjent med hverandre. Underveis økte dybden i samtalene, og mange uttrykte takknemlighet ved å være sammen. Denne serien med dialoger viste hvor nyttig og givende en dialog kan være, selv når temaene er vanskelige og avstanden stor.

ARBEID INTERNASJONALT

Internasjonalt arbeider Nansen Fredssenter med partnere engasjert i lokale, regionale og nasjonale freds- og demokrati-prosesser. Felles for våre internasjonale aktiviteter er at våre samarbeidspartnere ønsker å bruke vår tilnærming til dialog og fredelig konfliktløsning i pågående prosesser i landet, eller som del av sitt arbeid. For hvert samarbeid tilpasses metoder og tilnærming ut fra den aktuelle kontekst og målgruppens behov.

I 2023 fortsatte senteret sitt samarbeid med Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) om dialog og migrasjon, i år med opplæringer i folkedialogmetoden i Hellas og kursing av OSSE-ansatte i Kosovo. Siden 2019 har Nansen Fredssenter vært engasjert i et omfattende prosjekt som del av forsoningsprosessen i Chile, finansiert av UD. I 2023 fikk prosjektet fornyet støtte for ytterligere tre år. I Polen samarbeider vi med en rekke sivile aktører. I Afghanistan videreføres senterets arbeid ved at Afghanistan-komiteen har inkludert dialogkomponenter i sine programmer.

ARBEID INTERNASJONALT | HELLAS

Samarbeid for å fremme minoriteters og flyktingers rettigheter

Nansen Fredssenter samarbeider med Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE), om å bruke dialog inn i arbeidet for minoriteters og flyktingers rettigheter. Målet er å bidra til mer tolerante lokalsamfunn.

Nansen Fredssenter har en treårig samarbeidsavtale med Kontoret for demokratiske institusjoner og rettigheter (ODHIR) i Warszawa, Polen. ODHIR er en underavdeling til OSSE, som arbeider for å fremme menneskerettigheter, samt mer demokratiske og tolerante samfunn, og samtidig jobbe mot diskriminering.

ODHIR jobber spesielt med rettigheter for minoriteter og flyktinger. Inspirert av sin deltakelse på flere av Nansen Fredssenters kurs, tok en av medarbeiderne initiativ til å ta i bruk vår dialogmetode for å bygge mer tolerante lokalsamfunn.

Opplæring i tre OSSE-land

I samarbeidsavtalen mellom ODHIR og Nansen Fredssenter, har senteret forpliktet seg til å gjennomføre tre kurs i fasilitering av folkedialoger i tre av OSSE sine medlemsland. Som et slags dialogisk folkemøte er folkedialoger åpne og inkluderende arenaer som eksempelvis kan brukes til å løfte sensitive eller konfliktfylte tema i lokalsamfunn.

Første OSSE-land ut var Polen i 2022, etterfulgt av Hellas i 2023.

Dialogarbeid i Hellas

Hellas tar imot store grupper med asylsøkere hvert år. I tillegg sliter landet økonomisk, og organisasjoner som jobber med flyktinger og asylsøkere har store finansielle utfordringer. Trangere økonomiske kår har bidratt til økt fremmedfiendtlighet. ODHIR mente derfor at opplæring i dialogmetoden kunne være et godt tilskudd til flere inkluderende samtalerom.

Kursdeltakerne kom fra mange ulike steder i Hellas. Hver og en var på sitt vis engasjert i arbeidet med flyktinger og asylsøkere – som jurister, medarbeidere i frivillige organisasjoner, psykologer, sosialarbeidere eller ansatte i større internasjonale organisasjoner.

Arbeid som tærer på

Deltakernes forkunnskap om dialog var noe begrenset, men til gjengjeld var engasjementet stort. Flere fortalte om vanskelige arbeidsforhold, både på grunn

Mange migranter har tatt en stor risiko for å komme seg til Europa, blant annet via den livsfarlige sjøveien over Middelhavet. Foto: adamansel52 (Flickr, Creative Commons).

”

Mange uttrykte at de hadde blitt tryggere i sin rolle som dialogfasilitatorer, og forstod nytteverdien av folkedialog i deres arbeid.

av manglende finansiering, men dels også fordi det å jobbe med flyktninger over tid kan være overveldende og utmattende. Gleden over å være sammen og dele erfaringer var derfor svært til stede under kursene. Det var også forventningene til dialogens muligheter og hva det kunne bety for deres arbeid.

Den upartiske fasilitatorrollen, som verken skal lede eller moderere samtalen, var uvant og krevende for mange. Likevel, mange opplevde det som en konstruktiv tilnærming til hvordan skape inkluderende møteplasser om et kontroversielt tema.

Veiledet praksis, en suksessformel

Som en del av dialogopplæringen har deltakerne forpliktet seg til å gjennomføre en dialog med en gruppe i sitt lokalsamfunn. Deltakerne fikk veiledning både før og etter gjennomføringen av dialogen. I sluttsamlingen i desember, fortalte hver enkelt om sine erfaringer med dette. Mange uttrykte at de hadde blitt tryggere i sin rolle som dialogfasilitatorer, og opplevde stor nytteverdi av folkedialog i deres arbeid.

En deltaker som jobber på Lésvos, en av de greske øyene som årlig mottar et stort antall flyktninger som krysser Middelhavet, ble inspirert til å søke finansiering for å kunne arrangere flere folkedialoger på øya, og dermed motarbeide den økende motstanden mot flyktninger blant lokale innbyggere.

ODHIR-samarbeidet i Hellas tydeliggjør også betydningen av å samle folk som jobber under krevende omstendigheter, og gi hverandre styrke og mot til å fortsette arbeidet.

Priština, hovedstaden i Kosovo.

ARBEID INTERNASJONALT | KOSOVO

Samarbeid med OSSE i Priština, Kosovo

I 2023 startet Nansen Fredssenter et samarbeid med Organisasjon for Sikkerhet og Samarbeid i Europa (OSSE) i Kosovo.

OSSE sitt arbeid i Kosovo er blant organisasjonens største, med omtrent 500 ansatte. Arbeidet kom i stand etter at en av de ansatte hadde hørt om vårt kurstilbud, og ønsket å lære mer om senterets tilnærming.

Første steget i dette samarbeidet ble et kurs for åtte ansatte i OSSE, i hvordan fasilitere folkedialoger. Dette femdagers kurset ble gjennomført i hovedstaden Priština. De som deltok ønsket å finne ut om folkedialog kan brukes i arbeidet med ulike målgrupper i Kosovo.

Som et resultat av dette, ønsker organisasjonen å videreføre dette med en treårig kontrakt. I neste runde vil Nansen Fredssenter tilby opplæring i metoden for grasrotorganisasjoner.

Viser vei til en felles framtid

– Effekten av fire års arbeid for dialog og forsoning i Chile

Fire år siden oppstarten har senterets dialogarbeid i Chile bidratt til nye og viktige samtaler om landets framtid.

I 2023 har teamet i Chile videreført arbeidet i høyt tempo. Fire års dialog- og forsoningsarbeid har satt sine spor i den offentlige samtalen. Året har også vært preget av 50-årsmarkeringene for militærkuppet i 1973, noe som også gjenspeiles i høye aktivitetstall.

Kapasitet og vilje til dialog

Nansen Fredssenters arbeid i Chile kom i gang i oktober 2019 etter at landet opplevde sterke protester med krav om sosiale reformer og behov for en ny grunnlov. Mange fryktet for demokratiets framtid. På direkte forespørsel fra den forrige regjeringen samt et nettverk av sivilsamfunnsaktører kalt *Nuevo Pacto Social* («En ny sosial pakt»), har senteret bidratt med dialog i en vanskelig tid. Arbeidet er støttet av det norske utenriksdepartement og den norske ambassaden i Santiago.

Kort tid etter at protestene startet, satte senteret i gang med *Encuentros Nansen*, møteplasser for fortrolige samtaler mellom sivilt samfunn, politiske ledere, studenter og akademia, privat næringsliv og andre institusjoner. I etterkant har senteret bidratt med kapasitetsbygging gjennom et nært samarbeid med 15 universiteter.

To grunnlovsprosesser har blitt gjennomført i kjølvannet av opptøyene i 2019, og begge forslag har blitt nedstemt av flertallet i befolkningen. I begge prosessene ble senteret invitert for å gi faglige innspill, deriblant til Grunnlovsforsamlingen i plenum. Senteret er en av kun tre eksterne som har fått denne muligheten.

Høy aktivitet

Dialogaktivitetene i Chile har to formål: Å formidle kunnskap om dialog og *erfare* dialog. I et svært polarisert samfunn er det ikke lett for mennesker med ulike politiske og kulturelle bakgrunner å

snakke sammen. Hensikten i en dialogprosess er ikke nødvendigvis å finne løsninger, men å få innsikt i hvordan man kan reparere brutte relasjoner og finne en ny vei ut av konfliktene. For å få til dette trenger man tid.

I 2023 nådde senteret totalt 4700 mennesker direkte i Chile, fordelt på 81 aktiviteter. Dette inkluderer 39 dialogworkshops, samt 5 *Encuentros Nansen* («Møteplass Nansen»). Disse videreføres i 2024.

Stadig flere statlige institusjoner har deltatt i dialogaktiviteter. Blant disse finner vi representanter fra departementene for utdanning, infrastruktur, landbruk, utenriks og politi.

Gamle og nye sår

2023 markerte også femti år siden det blodige militærkuppet i Chile. Fremdeles gjør mange gamle og nye sår det vanskelig å snakke sammen.

I forbindelse med markeringen har senteret bidratt ved flere arrangementer, deriblant ved Museet for minner og menneskerettigheter (*Museo de la Memoria y los Derechos Humanos*), som ivaretar dokumentasjon om militærkuppet i 1973 og dets ofre. Det nasjonale kontoret for religiøs dialog, kvinnelosjen og flere universiteter. Senteret har også holdt appeller om dialog og konfliktløsning for blant annet Hærens krigsskole, samt holdt et webinar for 500 militærpoliti. 25 offiserer herfra har også deltatt i regionale dialogworkshops.

Økende interesse

Senteret merker også en økende interesse for arbeidet utenfor Chiles grenser, og har blant annet bidratt med webinarer om dialogens prinsipper i Peru, Colombia og Venezuela. Dette bidrar til erfaringsdeling og til å bygge verdifulle nettverk i regionen.

Spesialrådgiver og prosjektleder, Alfredo Zamudio, gjester Museet for minner og menneskerettigheter i Santiago, i forbindelse med 50-årsmarkeringen for militærkuppet. Foto: Sofia Yanjari/El Pais.

I Cali og Medellín i Colombia har senteret samarbeidet med ulike nettverk av sivilsamfunn. I Peru ble det gjennomført webinarer for *Acuerdo Nacional*, et nasjonalt forum for demokratisk deltakelse og samhandling mellom regjeringen og politiske partier i kongressen. I Venezuela har senteret samarbeidet med kontoret til FNs stedlige representant, i forbindelse med deres dialogprosjekt for myndigheter og sivilsamfunn.

Fortrolige samtaler

Stadig flere chilenerer får kjennskap til dialogmetoden, mye på grunn av Nansen Fredssenters arbeid. I en polarisert kontekst er det også viktig å holde opinionen informert. Samtidig er det viktig å ta hensyn til at det kommer fram opprivende historier i dialogmøtene, og det ikke er alt man kan fortelle. Dialogrommet skal føles trygt for den som deltar.

For å møte informasjonsbehovet har senteret valgt å skrive blogger med oppsummerende refleksjoner. Disse publiseres på hjemmesidene til universitetene vi samarbeider med. I 2023 stod senteret for

7 blogginnlegg. Senterets arbeid har fått god dekning i media med omtrent 95 publikasjoner, inkludert flere intervjuer og kronikker.

Et annet samtaleklima

Det er vanskelig å si når en dialogprosess har kommet helt i mål – i hvert fall i denne omgang. Til det kreves det mer tid for å bygge tillit. Nansen Fredssenter har bidratt til å løfte verdien av å snakke sammen, og dette er også noe som har begynt å prege det offentlige ordskiftet. Tross sine ulikheter og uenigheter ser vi at de som deltar i dialogen forblir i samtalen og at de ønsker å fortsette og oppmuntrer andre til å lære mer om dialog.

President Gabriel Boric har invitert Nansen Fredssenter til å fortsette sitt arbeid i Chile. Teamet i Chile består av fem personer, og ledes fra Norge av Alfredo Zamudio. Prosjektet er planlagt avsluttet i oktober 2025.

Dialogarbeid i Araucanía

I 2021 fikk Nansen Fredssenter en forespørsel fra samtlige syv universiteter i Araucanía i sør-Chile, om å bidra med dialog i regionen. Dette er et område sterkt preget av konflikter knyttet til mapuchefolkets krav til kulturutøvelse, politiske rettigheter og tilgang til land.

I Araucanía har senteret i stedet valgt å bidra med kapasitetsbygging. Når det ikke er et reelt ønske om å snakke sammen, kan det være klokt å tenke andre inngangsvinkler enn tradisjonelle politiske samtaler for å gjenoppbygge tillit. Hensikten er å bygge opp kunnskap og vilje til dialog, og skape møteplasser der man kan lære noe sammen. Siden oppstarten, og med god drahjelp fra universitetene og andre lokale aktører, har vi gjennomført 59 fysiske dialogworkshops med til sammen nesten tusen deltakere.

Nytt universitetsfag i dialog

Bare i 2023 gjennomførte senteret 19 dialogworkshops i Araucanía. Deltakerne rekrutteres fra ulike lag av samfunnet: fra mapuchefolket, skognæringen, landbruk, akademia, studentmiljøer, politiske ledelse og sivilt samfunn. For å nå flest mulig, gjennomføres disse simultant ved samtlige universiteter.

For å sikre bærekraftigheten i arbeidet, har universitetene tatt initiativ til et samarbeid om et felles emne i dialog. Som en opptakt til dette kommer 9 universiteter på studiebesøk til Norge våren 2024.

Dialog for kvinner

I 2023 arrangerte Nansen Fredssenter fem særskilte dialogworkshops for kvinner i Araucanía, i tillegg til fire i hovedstaden Santiago. Kvinner er spesielt sårbare i krig og konflikt. I freds- og forsoningsprosesser er det viktig å gi kvinner full adgang til formelle og uformelle samtaler. Dette fordi det kan endre konflikter og bidra til varig fred. Dette understrekes i FNs Sikkerhetsråds resolusjon nr. 1325 om Kvinner, fred og sikkerhet.

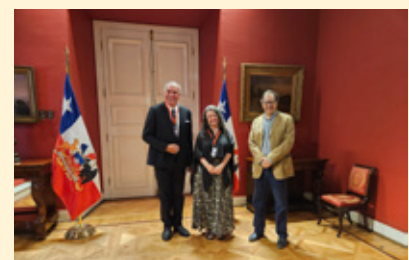
Flere av kvinnene som deltok i disse workshop fremhevet betydningen av å bli lyttet til i et rom kun for kvinner, og de understreket anerkjen-

nelsen av kvinners identitet som viktig for fredsprosesser.

Innspill til Kommissjonen for fred og forståelse

President Gabriel Boric har nedsatt en kommisjonen for fred og forståelse («Comisión para la Paz y el Entendimiento»), med mandat til å foreslå en plan for hvordan man kan løse jordspørsmålet som omhandler Mapuchefolket i tre regioner i Chile, deriblant Araucanía.

I 2023 har senteret informert kommisjonen om senterets arbeid og i forlengelse av dette ble senteret i januar 2024 på nytt invitert til kommisjonen for å dele erfaringer om hva senteret har sett og lært gjennom arbeidet i Araucanía.

I Araucanía, sør i Chile, bidrar Nansen Fredssenter med kapasitetsbygging i samarbeid med syv universiteter.

Nansen Fredssenter i media 2023

Omtale i aviser

Avisa Valdres: Å studere Olav den Helliges liv er som å skrelle en løk (06.05.23)

GD: Nansenseminaret 2023: Dilemmaer i krig og fred (24.05.23)

Tynsetingen: Starter fredsjobbingen i klasserommet (02.06.23)

GD: Knut fra Gausdal sendte våpen til Ukraina (08.06.23)

GD: Bevar Villa Martha! (13.06.23)

GD: U-sving fra politikerne: – For galt å rive den historiske bygningen (15.06.23)

GD: Pilegrimsvandring for menneskerettigheter og forsoning (30.06.23)

Panorama Nyheter: Anita Rapp-Ødegaard blir ny daglig leder ved Nansen Fredssenter (03.07.23)*

GD: 50 år siden militærkuppet: Jeg så faren min bli arrestert (10.09.23)

Aftenposten: Kuppemakerne bombet presidentpalasset. Nå skal ofrene finnes (11.09.23)

Sågat: Det utelatte kapittelet skal leses opp (27.10.23)

HL-senteret: Når internasjonale konflikter kommer inn i klasserommet (01.11.23)

Sågat: Sterk lesning på hjemmebane (16.11.23)

GD: 30 år siden Norge åpnet hjertet (17.11.23)

GD: – Jeg lovet å be henne på restaurant. Nå er hun død (18.11.23)

TV

NRK Innlandet: Ellos etno – La elva leve (06.02.23)

NRK Innlandet: Krigen mellom Israel og Hamas (09.10.23)

Radio

Kompass NRK P1: Slekta er verst (16.01.23)

Studio 2 NRK P2: Chiles vei til ny grunnlov (11.05.23)

Dagens NRK P1: 50 år siden militærkuppet i Chile (11.09.23)

Urix: 50 år siden kuppet i Chile (16.09.23)

NRK Innlandet: Krigen mellom Israel og Hamas (10.10.23)

Distriktsnyheter NRK Innlandet: Fakkeltog for fred (16.11.23)

I tillegg kommer 95 pressedekninger i Chile, med medieoppslag iblant annet El Pais, El Mostrador og CNN Chile.

*Bakgrunnen for saken var en pressemelding som gav flere oppslag i lokal- og fagpresse over hele landet.

Teamet vårt i 2023

Anita Rapp Ødegaard
Daglig leder (f.o.m 01.09.23)

Norunn Grande
*Spesialrådgiver/daglig leder
(t.o.m. 01.09.23)*

Christiane Seehausen
Seniorrådgiver

Alfredo Zamudio
*Spesialrådgiver og
prosjektleder Chile*

Astrid Folkedal Kraidy
*Pedagogisk og
administrativ rådgiver*

Henrik Jarholm
Kommunikasjonsrådgiver

Siri Syverud Thorsen
Rådgiver

Trine Kjær Christensen
Dialogrådgiver

Line Røst Thorsrud
Dembra-veileder

Harald Aksnes Karmhus
Rådgiver

Hasina Shirzad
Rådgiver

Messelech Taye Kebede
Konsulent

Styre og fagråd

I styret sitter: **Øyvind Svendsen** (leder), seniorforsker ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI); **Stig Hoseth** (nestleder), avdelingsdirektør for Norsk Skogmuseum (Anno Museum); **Laila Bokhari**, forfatter og foredragsholder med bakgrunn som forsker, diplomat og politiker; **Hilde Ekeberg**, rådgiver ved Norsk hånsverksinstitutt og politiker.

Varaer i styret er: **Nisveta Tivo**, rådgiver i Gausdal kommune; **Peder Østebø**, rådgiver ved NOREF Senter for internasjonal konfliktløsning.

I rådet sitter: **Mina Gerhardsen** (leder), generalsekretær i Nasjonalforeningen for folkehelsen; **Lene Espelund** (nestleder), rådgiver ved Innlandet politidistrikt; **Lavleen Kaur**, kunstnerisk leder for «Den mangfoldige scenen»; **Arne Strand**, forskningsdirektør ved Chr. Michelsens Institutt (CMI); **Prisca Bruno Massao**, førsteamanuensis i sosiologi ved Høgskolen i Innlandet.

Varaer i rådet er: **Benedicte Bull**, professor i statsvitenskap ved Senter for Utvikling og Miljø (SUM); **Birgit Engsæter Madslie**n, pensjonert lærer ved Lillehammer vgs.

Ansvarlig for årsmeldingen: Henrik Jarholm og Anita Rapp-Ødegaard (ansvarlig redaktør)

Hele teamet ved Nansen Fredssenter har bidratt med tekst, tall, tabeller og korrektur

Layout og trykk: Dialecta

Foto: Henrik Jarholm (s. 1, 3, 8, 9, 10, 12, 13, 15-23, 26-36, 39-44), Kai Nygaard (s. 2), Kirsti Hovde (s. 54), Christian Semb (s. 6, 7), Astrid Folkedal Kraidy (s. 6, 7, 25), Dembra (s. 14, 15, 17), Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland (s. 37), Magne Ekker (s. 39), Sofia Yanjari/El País (s. 51), Nansen Fredssenters team i Chile (s. 52), Flickr Creative Commons (s. 45, 48, 49).

©2024 Nansen Fredssenter

*Stedet der mennesker beveges,
broer bygges og dialog fremmes
i arbeidet for fred.*

NANSEN FREDSSENTER
Bjørnstjerne Bjørnsons gate 2
2609 Lillehammer

post@peace.no

[@nansenpeace](https://www.instagram.com/nansenpeace)

[@NansenFredssenter](https://www.facebook.com/NansenFredssenter)

www.peace.no